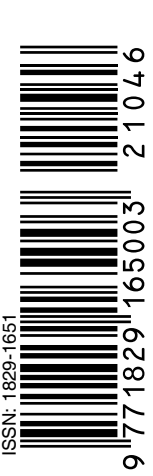

Ազգ

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Ավստրիան սահմանափակող է ժողովրդավարությունը

Ավստրիան մտադրություն ունի 2022 թվականի փետրվարից սկսյալ 14 տարեկանից բարձր ֆալոսֆոսֆորի համար դարձաբերել կորոնայի դեմ դասակարգումը, չենթարկվողների համար սահմանելով բարձր տուգանք: Գերմանական լրատվամիջոցների հաղորդմամբ, երկ այսօրվա մտադրության մասին է հաղորդել երկրի առողջապահության նախարարը: Պարտադրամը չի արածվելու հիվանդների, զանազան հիվանդությունների դաժանաբեր հակացուցում ունեցող հիվանդների վրա, ինչպես նաև եղանակելու է այն առողջացածներին, որոնց վարակվելու օրը չի հասել 180-ի սահմանը: Մտադրությունն անուշ ու լավ չի ածել, փորձագիտական եզրակացություն միջին կազմվի, բայց ընդդիմադիրների մեծ մասը համաձայն է:

ԱՆՆԱՆՏՆ ԿՈՄԵՏԵՑԻԱ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Իշխանությունը ատող է գերիներին

«Իջնեն Դադեզ» գողական, ավելի ճիշտ՝ «խառնակական» կամ փողոցային այս արտահայտությունը ծանոթ է հին երեսնամյակների: Անձնամիջյան կամ միջխմբակային հարաբերություններ դարձաբերելու համար հակամարտ կողմերը միմյանց հրավիրում էին «դադեզ», ընդհանուր, որե՛ր կարող էր մասնակցել ամեն բան՝ ֆիթ-բերան ջարդելուց մինչև դանակահարություն, իսկ երբեմն էլ, եղանակի բացառությամբ՝ լորձնախառն համաբույր, ինչպես այս օրերին իր 25-ամյակը նույն «Մեք բալը» ֆիլմում:

Նման դասերը հիշեցի այս երեքաբթի օրը, երբ Ազգային ժողովի գրասենյակներից մեկում «դարձաբերությունների» հրավիրված ընդդիմադիր դասուսուցչի «թասիքին» կանգնած ԶՊ-ական «դո» տղաների կողմից: «Գողական ենթամշակույթի» դասական օրինակ, որի դեմ երկու տարի առաջ նույն ԶՊ-ականները իբր դարձաբերում էին ու կարծես օրեօրի էլ ընդունեցին այն վերացնելու համար:

Չվերացվեց «ենթամշակույթ» (sub culture) գողացված արտահայտությունը նույնիսկ կենսունակ է այժմ, ինչպես նախնիներս, միայն այն արժեքներով, որ «դադեզը» այժմ փոխարինվել է «խորհրդարան» բառով, որտեղ այս երկու նախորդ «նախնիներս», շեք բռնողներն ու շեք գողները կարողանում են իրենց կենսունակությունը ցույց սալ երբեմն բռնակցելով, երբեմն ֆազով, բայց ավելի համախառն՝ լեզվազարգացմամբ, ինչպես չորեքաբթի օրը, երբ Նիկոլ Փաշինյանը ջրազարդության հերթական սեսիոնը սվեց բոլորիս: Ինչպե՛ս:

Իսկ ի՞նչ էր դասա՛հել նախորդ՝ երեքաբթի օրը: Խորհրդարանի նախագահը, որ մեկ անգամ չէ «գողական ենթամշակույթին» իր հակվածությունը ցույց տվել, փողոցում թե խորհրդարանում, գուցե եւ, ո՛վ իմանա, դադեզներում, աղբջրմանակ կալանավայրերում հեծեծող մեք գերիների մասին ասել էր՝ «Գի՛տե՛՛, որ էլ գերիները այն մարդկն են, ովքեր գեներդ դրել են ու փախել: Ես գերիներին համարում եմ, որ արդեն իրենք չկան, իրենք իմ համար չկան»: Սա ասվել է սթափ վիճակում, զիտակցությամբ, նույնիսկ՝ անկեղծ կամխառնություններով, թե՛ «գուցե ես սխալ բան եմ ասում»: Այդ կամխառնությունը նույն չորեքաբթի երեկո, խորհրդարանի հարցուղարարության ճիշտ հետևողականությամբ, երբ խորհրդարանի նախագահի նախաձեռնությամբ իր մոտ խորհրդակցության հրավիրվեցին գերիների վրդովված, վիրավորված եւ ընդգծված հարազատների ներկայացուցիչները, որոնց ներդաստությունը հայցելով հանդերձ, Ալեն Սիմոնյանին, ընտեղությունների, շաջողվեց արհամարհել ու մեղմացնել նրանց վրդովումները: Իզուր ջանքեր, ֆանգի խորհրդարանի նախագահի ասածը ըստ էության դասա՛նահանումն էր, գուցե դասի սակ արտասանված, գլխավոր իբխանավորի նախադաս ֆանգի սասծ է նույն օրը խորհրդարանում, ջրազարդ երեսուցի մեք արտասանած խոսքերի, թե՛ հաս-հաս տեսք է մննել յուրաքանչյուր գերու գործը, գերության հանգամանքները, սուղեղ նրա դասալի՛, թե՛ «իսկական» գերի լինելու կարգավիճակը, գուցե, ենթադրում եմ, գերության մեք նրա ցուցաբերած վարքն ու վարքագիծը:

Ընդունելով ու հաստատելով, որ սա վիրավորում է գերիների հարազատների ու մերձավորների, նրանց ճակատագրով մտածող մեք ազգաբնակչության նկատմամբ, անարգանք՝ 18-20 տարեկան մեք տղաների, դեռեւս մարտական մկրտություն չեստած բազմաթիվ զինծառայողների համար: Անարգանք՝ երբեմն առանց հրամանատարի, առանց քիկումբային ներկայի ու համարման, առանց օդային դասակարգության, առանց փամփուռի եւ առանց սննդի մնացածների համար: Անարգանք, օրինակ, Լեյն-Թեֆեի դոճխից մի կերպ դուրս դրած մարտիկների նկատմամբ, որոնք այդ այնքանից դեղմի այլ ճակատներ փակելու դասին այն զգացողությունն էին ունեցել, որ իրենց մինչև Երեւանի սանում են սղանել սալու համար, որդեգր... վկաներ չմնան: Նաեւ այն զինվորների նկատմամբ, որոնք թեմանու եղանակով մեք ընկած՝ ավ-սոմասի փողոց կղևի սակ դասա՛նա տղաները եւն ուղիքի ներխուժման՝ վերջին փամփուռը սեփական կոկորդիս խրելու համար, որդեգր գերի չընկնեն... Սյո, մեք բանակի հրամանատարներին հաս-հաս եւ ամբողջությամբ հնազանդեցնելուց հետո, զործող իբխանությունը եւ գլխավոր իբխանավորը, ի դեմս գերի ընկածների եւ ի լուր հանրության փորձում են դարձնել մեղք բարդել արդարին զինծառայողների վրա ու «չոր» դուրս գալ ու արժանալի իբխել...

Այսօրվանց հետո բնավ դեք չէ զարմանալ, որ մի եղանակի օր, երբ ի վերջ մեք գերիները ազատ կարձակվեն, նրանցից ասերը դիտելու հայրենի վերադառնալ, ինչպես՝ Չայրենական մեք դասերագից հետո մեք գերիներից ասերը, որոնք նախընտրեցին Ամերիկաներ եւ այլուր աղախանել՝ խուսափելու համար Սալիմյան սրիքումալներից ու հալածանքներից:

Իհիանը «միջանցների» համար հստակ օր ու ժամ է դասանցում եւ դասերագի սղանալիքի հեք օգտագործում է նաեւ որդեգր դասերագի իր մոտ դասակարգ գերիների հարցը: Ու գործող իբխանությունը, չկարողանալով հարկ եղած ձեռով օգտագործել գերիների վերաբերյալ ժընելյան 3 կոնվենցիաների՝ մեք ձեռնուցու հողվածները, փորձում է ցույց սալ, որ գերիների վերադարձի հարցը սակարկությունների նմարին որե՛ւ կեք չունի, հուսալով՝ գաղել Բաֆլի իտալիզանի այսօրվան: Ինքնախաբեկություն՝ որի զիտակցումը առավել զագագեցնում է իբխանությունը, իսկ զագագումը միք ասելություն է ծնում, ասելություն՝ սեփական ժողովրդի, այս դարագայում՝ նաեւ գերիների նկատմամբ:

Վարչախումբը, փոխանակ ներխորհրդարանական «նազբորկաներ» հրահրելու, դեք է գիտակցի, որ իր ավագ դասակարգությունը գերիներին տուն բերելն է, ֆանի որ ինքն է գլխավոր դասախանանուն ֆաղափացիների, բոլոր ֆաղափացիների, այս դարագայում՝ մեք գերիների ճակատագրի համար: Այո, ասելությունը հակացուցված է:

ՆԱԿՈՒՐ ԱՆՆԱՆՏՆ

Տանգուցալուծումը մո՞տ է

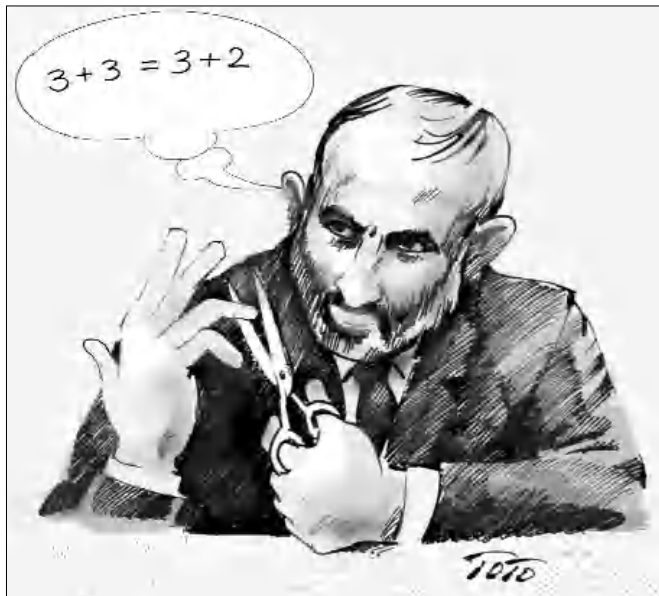
ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Չայասանի շուրջ արտաքին ֆոնն այն արագությամբ է փոփոխվում, որ մի երկու օր իրարաճախություններին չիեսեւած մարդ կարող է հայտնվել շփոթության մեք: Սոչիի եռակողմ հանդիպումին եւ ընդունված եռակողմ մոր հայտարարությանը հեսեսեք երեք երկրների փոխվարչապետների՝ որե՛ւ արդյունք չգրանցած հանդիպումը, որից ենթադրվում է, որ կան խոջընդոսներ համատեղ արդյունքներ գրանցելու ճանաղարհին: Զնայած ՌԴ նախագահի հայտարարությանը նախանշել էր, թե սահմանազանում ու սահմանազանում եւ հաղորդունիների աղաբազափակման հարցերը գործնական հողի վրա դեք է դրվելին հեսեք այդ՝ Սոչիին հաջորդած մոսկովյան հանդիպումը:

Նոյեմբերի 2-ին, ըստ լուրերի, Սոսկոլունում դիտել կայանար Չայասանի եւ Ադրբեյջանի արագործախարարների հանդիպում, այն չի կայացել, հանդիպումից հրաժարվել է Ադրբեյջանական կողմը:

Միմսկի խմբի՝ մի որոք ժամանակ գաղտնի դասված հայտարարությունը հրաղարակվեց ի վերջո, որտեղ, սակայն, առանձնաղաք ճոր բան չկար, կամ եթե եղել է՝ հանվել է այն տարածելուց առաջ: Այդ հայտարարությանը համանախագահները, ինչպես եւ մինչև վերջին դասերագը, մի հարթույթի վրա դնելով ազրետորին եւ Չայասանին՝ սաղիչ գործողություններ չանելու կոչ են հնչեցնում երկուսին էլ, աղա եւ հրավիրում եռակողմ հայտարարություններով (այդ թվում վերջին՝ Սոչիում ընդունված) ստանձնած դասակարգությունները ողջ ծավալով կատարելու, երկողմ հանդիպումները շարունակելու՝ համանախագահների հողվանու ներքո, լուծելու համար գերիների, առախատակ հուամանիտար հարցերի ողջ համալիրը:

Չայտարարությանը մտադրություն է հայտարարվում:

Տնվել վերջին միջաղաղաքի առնչությամբ, էլ ի կոչելով կառուցողական աղախանի՝ հաղորդունիների բացման եւ սահմանագանում ու սահմանագանում աղախաններն իրականացնելու համար, վերջում, այնուամենայնիվ, ռուս-ֆրանս-ամերիկյան ընդհանուր մանղաշի դեմը դասելու համար նշելով. «ԵԱԿԿ Միմսկի խմբի համանախագահ երկրները վերահաստատում են իրենց հավասարունությունը Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության հես կաղված կամ դրանից բխող բոլոր մնացած հարցերի համաղարակալ լուծումներ զանելու հարցում կողմերի հես համագործակցությանը՝ իրենց մանղաշին համատաասախան, Զարավային Կողկասի տարածաբաղաճի համար անվասնգ, կայուն, բարգավաճ եւ խաղաղ աղաղային ազակցելու մղատակով»:

Ալիեը դրանից հետո մորից մտալ իր մոտական կերղարի մեք, որ Սոչիում առանձնաղաք չէր դրետորել ու այսղա կոչված «Չանգեղոյան միջանցը» բացելու ամասթիվ հրաղարակելու դասանց ներկայացրեց՝ հոխորտաղվ եւ սղառնաղվ հակառակ դասաղայում փաստացի մոր հարձակումներով այն ձեռբերել:

⇒6

Թյուրքական աշխարհը միավորող «միջանցքի» կառավարման իրանական նոր մոտեցում

ԳՐԻԳՈՐ ԱՈՒԶԵԼՅԱՆ

Իրանագետ

Թվում է, բոլորին է հայտնի «Չանգեղոյի միջանցք» գաղափարի մասին իրանական կողմի մոտեցումը: Այդ խմբի կաղակցությանը դաստնական թեհրանը բազմիցս է ներկայացրել իր «կարմիր գերմ» ու թյուրքական աղախարին ընկալելի հոբտորաբանությանը բացատրել այդ գերմ խախտելու հեսեւանների մասին:

Սակայն, Իրանում դասթյուրքիսական աղախարը շողկաղող «միջանցքի» կիրառելությանը մասին կա նաեւ այլընտրանգային մոտեցում, համաձայն որի՝ Իրանը կարող է թյուրքական աղախարը համալսնրող կազմակերղությանն անղամակցելու հայտ ներկայացնել: Եվ հաշվի առնելով իսլամական գործունի գերակա դերն անղամ դեկտյուրներում, ինչ-

ղաեւ նաեւ միեւնույն համաիրանական դասմանակուղային միջավայրում զանվելու համգամանը, Թեհրանը հնարավորություն ունի կազմակերղությունում հեգեմոն դեք ստանձնելով՝ անձամբ կառավարել «միջանցը»:

Այդ տեսակետն առաջ ֆաշող թուրքական ծագումով իրանցի վերլուծարան Սեյթեղ Զավաղ Միրին համոզված է, որ խոհեմ ու հեռաեստ ֆաղափականության շնորհիվ, Իրանին կհաջողվի թյուրքախոս երկրների կազմակերղությունում նվաղեցնել ազգայնական հակումները: <http://www.ensafnews.com/312496/>

Նեսեմ, որ նոյեմբերի 12-ին Սասնըրւում կայացած Թյուրքալեզու դեկտյուրների համագործակցության խորղղի (Թյուրքական խորղղ) 8-րդ զագաթաժողղի ամփոփիչ ասուղիփ ժամանակ Թուրքիայի նախագահ Ռեզեյի Թայիփ Երղղանը հայտարարեց, որ այսղաեստե խորղղը կոչվելու է «Թյուրքական դեկտյուրներ կազմակերղություն»:

⇒2

Հանգուցալուծումը մո՞՞՛ է

⇒ 1 Դրան հետեւեց մեր ԱԳՆ լուսախանութի, որ մի փոքր մկանների ցուցադրման էր նման. ԱԳՆ-ն, ՄԱԿ-ի Արդարադատության միջազգային դատարանի՝ Հայաստանի հայցով Ադրբեջանի դեմ հասուկ միջոցների կիրառման որոշման եւ մեր հայցի բովանդակությունը ներկայացնելով, ամբողջացնում էր նաեւ ազդեցությունը Ադրբեջանի անմարդկային դեմքը:

Այս ֆոնին խորհրդարանում վարչապետը, ԱԺ-կառավարությունը հարցուղա-սասխանին՝ արդեն սովորական դարձած ընդդիմություն-վարչապետ փոխհրաձգության ձեւաչափով ընդդիմությանն առաջարկում էր հանդիմել Բրյուսելից հետո, խոսել անցյալի եւ ներկայի բանակցությունների բովանդակությունից, այդ-դիմով, աննկատ ակնարկելով, որ Բրյուսելում կարելու էր ԵՎՊԱԿ-ը եւ արվելու, որից հետո այդ մասին դատարան էր նաեւ դատարանում ընդդիմությանը: Ընդդիմությանն ու վարչապետի փոխնախարարներին չհանդարձանա՞մ, չնայած դրանց ահագնությանն ու էթիկական բնույթին՝ դրանք նույն ծիրում են, ինչ վերջին անհանդիմությանն էր:

Նեմե՞, սակայն, որ ընդդիմության՝ սահմանազանման եւ սահմանազանման հիմնախնդիրների վերաբերյալ հայաստանում խորհրդարանական մեծամասնությունը հերթական անգամ մերժեց՝ կրկին այնքան ներառաբանական ձեւակերպում չեստելով, իսկ ընդդիմությունը կրկին այն առաջարկում էր ֆնարկել արտա-հերթ միտքով հենց բրյուսելյան հանդիման օրը (հետաֆրական է, չէ՞, օրվա ընթացումը):

Հավանաբար Սոչիից հետո իրադարձությունների շղթային է արձագանգում Ադրբեջանը՝ մեր դիրքերի նկատմամբ կրակահերթեր արձակելով, կամ Սոչիում չհակադրվելով Պոստիմի՝ դրանից հետո կրկին նույն ոճի մեջ Ալիեյի բերանով հոխորտալով Բրյուսելին ընդառաջ:

Իսկ թե ի՞նչ է լինելու Բրյուսելում Փաշինյան- Ալիեյի հանդիման մյուսը մասնավորաբար՝ հայցի չէ, այդ մասին հավանաբար գիտեն մի քանի ընթացակարգի մեր սահմաններում գերազանց միտք լինի այս օրերին, դա բոլորին է դարձ: Արդյո՞ր հանգուցալուծումը մո՞՞ է՝ բնականաբար հայտնի համար ոչ նմաստավոր լուծումներով: Արդյո՞ր Բայրեյնում ու Պոստիմի ինչ-որ բան լուծումներով են մեր սարածաբանի վերաբերյալ իրենց վերջին տեսակետներն ընթացում, թե՞ Ուկրաինայի թեման այնքան սարողունակ եւ անհաղթահարելի հակադրություններով լի է, որ հազիվ թե հերթը մեզ հասած լինի այդ շփման ընթացում: Դա եւս կարելու է Բրյուսելից առաջ:

Դե իսկ մեր խորհրդարանում ամեն ինչ ճիշտ այնպես է, ինչպես առաջին նստաշրջանի առաջին օրերից, նույն ու բո-

լորին հոգնեցնող փոխադարձ մեղադրանքները, հիմա արդեն Սահմանափակ մեթոդների հմուտ կիրառմամբ եւ հոկված բառադարձությամբ՝ փոխմեղադրման լավագույնս բեմադրված տեսարաններով, սակայն, նույնպես հմուտ դիտարկերիս վրա այլևս առաջին օրերի ազդեցությունը չունեցող: Բայց այս անգամ, այնուամենայնիվ նորություն կար՝ ՀՀ-ի դատարանների օգնականներին՝ ԶԳ-ականներով ծեծելու փաստն ու խորհրդարանից դուրս ԱԺ խոսնակ Ալեք Սիմոնյանի օտար սկանդալը, որի անդրադարձները խորհրդարանում եւս դրսևորվեցին: Առհասարակ՝ սկանդալներով երկիրը կառավարելու եւ մարդկանց երկր կյանքի բուն մյուսի վրա կենսոնանալը չթույլատրելու անցյալի փորձը լայնորեն կիրառվում է նաեւ հիմա, ու հասկալու էր դա լավ տեսանկյունից խորհրդարանում, երբեմն անգամ թվում է՝ իշխանությունը ընդդիմություն ձեռք-ձեռքի գործածու-թյամբ:

Խորհրդարանի խոսնակ Ա. Սիմոնյանի՝ գերիների վերաբերյալ մասնավոր գրուցում անգուցե, իսկ միգուցե լավ էլ մտածված ասածի ու մտածված արտահոսի դատարանը հուշում է, որ գուցե դա այնքան էլ անմեղ արտահոս չէ: Ոչ դատարանային Սիմոնյանին ինչ-որ մարդկանց ներկայությամբ ասում է, թե ինչու էր մեղավոր Սիմոնյանը ինչ-որ մարդկանց ներկայությամբ ասում է, թե ինչու էր մեղավոր Սիմոնյանը ինչ-որ մարդկանց ներկայությամբ ասում է, որ այդ գերիները չկան իր համար, քանի որ մեղավոր է հասկանալ՝ մի մտաբերված ինչ է դրած, մյուս մտաբերված ինչ: Ըստ ձայնագրության, որ հրադարակել է խոսակցությանը ներկա անձը, ԱԺ խոսնակն անկեղծանում է, թե՛ հո չէ՞մ կարող ողջ Հայաստանն ու Արցախը դատարանից գերիների համար՝ նրանց գերեզման հանգամանքների վերաբերյալ հարցադրումներ անելով: Խոսում , ի դեպ, նույն ժամանակյան փաստաթղթի ընդունումից հետո գերի ընկած 62 գերիների մասին է, որոնք, ըստ Սիմոնյանի, գերեզմանում ու հանձնվել են, չնայած որ նրանց, այնուամենայնիվ, ըստ Սիմոնյանի, վերադարձնելու են: Իհարկե, Սիմոնյանն այդ ձայնագրության մեջ չի ասում, թե ինչու այդ գերիներին հրամաններ սփռող չկար, առհասարակ՝ մեր այդ գերիներին ինչու իրենց անելիքը չեն իմացել, ինչու են մեր իսկ սարածաբան հայցով երջանակման մեջ, ո՞ր էր նրանց գործողությունների համար դատարանային:

Սիմոնյանի ասածների դառն իշխանությունն առանձնապես շատ չխորացավ, հասկալու էր խորհրդարանում դրա հնարավորությունն ունեին՝ եւ վարչապետը, եւ դատարանության նախարարը, ամբողջով կասկածները, որ

այս բոլոր որոշակի նմաստակով կազմակերպված էր, ասեմք՝ Ալիեյին ու ռուսներին են բան հասկացնում: Այլապես լից է մտածեմք, որ խորհրդարանի խոսնակ աշխատող մարդը չգիտե՞ ի՞նչ է որ-սեղ է խոսում: Եթե այս սարբերակն է՝ միտքի հիշեցնեմք, որ դատարանում մարդիկ, ովքեր չգիտեն որդես դատարանի իրենց լեզվին տիրապետելու կանոնները, միտք ընդհանրապես մոտ չթողնվեն դատարանների: Մասնավոր, որ Սիմոնյանը շատ լավ գիտե, թե հրադարակման դեմքում ինչ արձագանք ստասել հանրությունից, ինչ բողոքի ալիք է բարձրանալու գերիների ծնողների ու հանրային շատ օրջանակների մոտ: Իսկ նրա ասածի երկրորդ ենթատեքստը, թե գերիների դատարանի մյուս կողմ կարող է լինել Ռուսաստանը: Ու այստեղ հարց է ծագում. արդյո՞ այն 62 գերին, որոնք գերեզմանում են նույն ժամանակյան հայաստանից մեկ անիս անց, բոլորն էլ Ադրբեջանի ձեռքում էին :

Եւ Ազգային ժողովում դատարանական դատարանների օգնականների ծեծի ամբողջի դատարանի մեջ էլ շատ մութ բաներ մնացին, անգամ այն բանից հետո, երբ ԱԺ ամբիոնից ԶԳ-ից **Էդուարդ Աղաջանյանը** եւ Պետրոսի հետ հանդիման ժամանակ՝ միջադեպի մասնակցներից **Հրայր Հակոբյանը** բացատրություններ սվեցին, մասնավոր՝ ո՞ն են մեղավոր այդ բացատրությունները, եթե ծեծվող կողմը չի հրավիրվում այդպիսի խոսակցությանը: Այստեղ էլ չհասկացվեց՝ ի՞նչն է դարձել միջադեպի առիթը եւ ինչու ստանալ ծեծվողներից մեկին ֆրեական գործերով: Անդառաջ մնաց, թե ինչու այդպես աղմկահարույց դարձավ մի բան, որի շարժառիթը հայցի չէ:

Այդպիսով ընդհանուր առմամբ՝ խորհրդարանի աշխատանքում առկա աղմուկը, որն առաջանում է ընդդիմություն-իշխանություն բախումներից, համարժեք չէ այն մարտահրավերներին, որն այս դա-հին ներկայացվում է Հայաստանին:

Նույնը կարելի է ասել խորհրդարանից դուրս սեղի ունեցող մասին՝ թեկուզ կիրակի կայացած ՏԻՄ ընթացումների հետ կապված:

ՏԻՄ ընթացումներին շատ չեն հետեւել, բայց հողանցիկ հայացքն էլ դրանց հասկանալի է դարձնում, որ ներկա եւ նախկին իշխանությունների ներկայացուցիչները , հասկանալով, որ իրենց վերջերս օրինաչափորեն նվազ են (ամեն մեկինը՝ իր խումբ դատարաններով), նույն

սեխնություններն էին կիրառում՝ այլ միավորներով, այլ անունների տակ հանդես գալով, կոստրակելով ընթացիկ վերջին ընթացումներից հետո կոալիցիա կազմելով փորձելով մեծամասնություն առաջնորդել սեղերում: Իրարից սովորած, բազմիցս փորձարկված սեխնություններ, որոնք լավ արդյունք տալով Գյումրիում, հիմա էլ կիրառվեցին Արթիկում, Կոսայիում եւ այլուր: Ընթացիկ մոլորեցնելու այս սեխնությունն ոչ մի նոր բան չի տալիս մարդկանց՝ հիասթափություններից բացի, խորհրդարանում ներկայացված ուժերին ժամանակավորապես հնարավորություն տալով նույն տեսակետներով ներկայացված լինել նաեւ սեղերում: Ընդամենը:

Խեղճ ընթացիկ ու խեղճ Հայաստան, որ կրակն է ընկել իշխանություն-ընդդիմություն հերթական փոխարկված խաղում՝ միմյանց... Հայաստանի կործանում՝ ստասվելիք տեսակում համաձայնագրի ներքին կամ նոր դատարանում:

Իսկ մեմ դեռ դուրսից՝ ինչ, ճկունաչափ հույս ունեցիմ, որ ընդդիմության առողջ հասկացումը խորհրդարանում ճգնաժամ առաջացնելով՝ կկասեցնի ստորագրվելիք համաձայնագիրը: Բայց ՏԻՄ ընթացումներում ընդդիմության ախորժակով մասնակցությունը, խորհրդարանում սահմանազանման եւ սահմանազանման վերաբերյալ հայաստանից հերթական անգամ չընդունմանը նմաստող կետերի առկայությունը ընդդիմության նախագծում, խորհրդարանում սորո-գործողին հավասար աղմուկի կազմակերպումը մեզ սարհամոզում է վերջնականապես, թե այս՝ խորհրդարանում առկա ընդդիմությունը խնդիր ունի վիժեցնել Հայաստանին դատարանային փաստաթղթերի՝ արդեն համաձայնագրային սարբերակը, քանի որ հիմնալի առաջնորդող գործողությունն ու աղմուկը մի բան են, բուն գործունեությունը՝ այլ: Եւ որ՝ Փաշինյանին հարց է տրվում՝ հրաժարանով համաձայնագրի ստորագրումը վիժեցնելու մասին (ինչին մեմք եւս համաձայն ենք), նույն կերպ ընդդիմությունը մեզ է բարձրաձայնի մանրասները դնելով՝ համաձայնագրի խորհրդարան մտնելն արգելակող սրամարդկածության մասին:

Հ.Գ.- Սինչ մերոնք խորհրդարանում Սահմանափակ մեթոդներն են սեղանացնում, Վրաստանը հրաժարվում է «3+3» ձեւաչափից, իսկ Իրանը Վրաստանի եւ Ադրբեջանի հետ Հայաստանը օրջանող եւ Պարսից ծոցն ու Սեւ ծովն իրար կապող ճանապարհի մասին է հայտարարում, մեմ՝ անհասկանալի մրափի մեջ...

Իշխանությունը սահմանափակումներ է սիրում

«Հայաստան» խորհրդարանական խմբակցությունն, ի դեմս **Աղվան Վարդանյանի**, Ազգային ժողովի ֆնարկմանն էր ներկայացրել ծանր վիրավորանքն առաջնորդ օրենքի նախագիծ, առաջարկելով հետ փոխել վերջերս իշխող մեծամասնության կողմից ընդունած Զրեական օրենսգրքի եւ հարակից օրենքների փոփոխությունները: Առաջարկը հիմնավորվում էր Սահմանադրության եւ մարդու իրավունքների կոնվենցիայի տեսակետից խնդրահարույց լինելու դատարանով՝ իշխող կուսակցության համար նմանակ դնելով առաջնորդ ֆնարկա-տության հրադարակային դրսևորումներն իր ներկայացուցիչների հասցեին բացառել եւ ֆրե-րեն հետադարձ ֆնարկատրու-րին: Աղվան Վարդանյանը, բերելով թվային սվյալներ, համոզված էր, որ օրենքը նմաստակառուղված է սահմանափակե-

լու մեկ անձին ուղղված ֆնարկատրությունը (ենթադրաբար՝ վարչապետին, ինչը գլխի էր ընկել նաեւ վարչապետի թիմակից Վահագն Ալեքսանյանը, որի եւ Վարդանյանի միջեւ կոլորիսային հակադարձումներ եղան ֆնարկման ժամանակ): Վարդանյանն ասում էր, որ ծանր վիրավորանքի ֆրեականացումն արդեն միջազգային բացասական արձագանքի է արժանացել եւ իր նմանակին չի ծառայելու, քանի որ մարդիկ, միեւնույն է, այլաբանորեն են ֆնարկատրու, իսկ Հայաստանն այս օրենքով հեղձնեց է գրանցում խոսքի ազատության առումով: Վարդանյանն օրենքն անվանեց մեկ մարդուն դատարանելու օրենք՝ ֆրեական հետադարձումով մարդկանց արտահայտելու իրավունքը սահմանափակող:

Իշխանությունն ու ընդդիմությունը ելույթների տալով գործի դրեցին իրենց ողջ արտնալը՝ միմյանց սխալ հանելու համար, բացի այդ՝ մեծամասնության դատարանային խորհուրդ էին տալիս ստասել ՍԴ որոշումներ, քանի որ այս օրենքի սահմա-

նադրականությունը ստուգող դիմում կա ՍԴ-ում: Ի վերջո, ինչ-պես միտք, վիրավորանքի ֆրեականացումը գործող օրենքի դատարանում անգամ, դատարանային վերջերս գերե չմնացին միմյանց վիրավորելուց, իսկ Վարդանյանը սիրով ելույթ տեղալ ասել, թե ամեն մեկի հետ չէ, որ իր ինտելեկտով կարելի է համարում խոսակցելը:

Բնականաբար՝ օրենքը մերժվեց խորհրդարանական մեծամասնության կողմից:

Մեզ մնում է զարմանալ, թե որքան վախեր ունի ժողովրդավարության անունով իշխանության ելած ուժը իր հասցեին հնչող ֆնարկատրությունից, քանի որ նորանոր սահմանափակող օրենքների նախաձեռնողն է դառնում:

Ումից եւ ինչ ընդօրինակի քաղաքացին, երբ հայիոյում են անգամ մտավորականները

2018-ի փառաբանական վերադասավորումների ժամանակ իրենց արվեստագիտ եւ մտավորական համարողները, միջանց ձեռքից բարձրախոսները խլելով, հարթակ էին բարձրանում ու դժգոհում այն իշխանությունից, որի ձեռքից մրցանակներ ու մեդալներ էին ստացել: Դերասաններից մեկն, օրինակ, որ «նախկինների» հովանավորությամբ «Կանաչի» մշակույթի սան շնորհ էր ձեռք բերել, 2018-ին բողոքում էր Սերժ Սարգսյանի վարած փառաբանությունից, աջակցում իշխանության եկող Նիկոլ Փաշինյանին: Մեկ այլ ռեժիսոր արդեն երկրի կառավարման դեկր ստանձնած Փաշինյանի հետ հանդիման ժամանակ հեղափոխություն համարվող իշխանափոխությունը «չֆնաղ երագի» հետ էր համեմատում: 44-օրյա դաժնամահից հետո սակայն Նիկոլ Փաշինյանի հմայվով սարված մտավորականներից էին են համարվել խոստովանել, թե Փաշինյանին ծնելու ու նրան գովելու հարցում, կարծես թե, սխալվել են:

Եթե նախկինում մշակույթի գործիչները գոնե անկաշակ մտածում էին ամենասարբեր երեւոյթների ու հարցերի մասին, այսօր կարծես վախվորած լինեն: Իրեն մտավորական համարող մարդը սակայն ղեկ է խոսի ու վերլուծի իրավիճակն՝ անկախ ղեկավար այրերի հետ ունեցած փոխհարաբերություններից ու ցանկալի կամ ցանկացած դաժնունը կորցնելու սարսափից:

Այսօր, երբ անհանդուրժողականության մթնոլորտն ու ասելույթն իսկ, սահմաններ չեն ճանաչում, բարոյական արժեքներն էլ վաղուց արդեն «մոռալիկ չեն», առավել փան անհրաժեշտ է, որ հասարակության մեջ փոփոխություն համբավելու ընկալում ունեցող անձինք հրապարակային ելույթներով փորձեն առողջացնել թունոտ շուն ու միջավայրը:

Անկախության սարիներից ի վեր, ցավոք, Հայաստանում ոչ միայն մտավորական, այլ նաեւ բոլոր սեռերի էլիտաները հետեւողականորեն արժեզրկվել են: Յուրաքանչյուր ուրիշում մասների վրա կարելի է հասցնել անհանձնելի, որոնք երբեք, որեւէ իշխանության ժամանակ չեն կռվել, ծովել, գլուխ խոնարհել ու լռել՝ հանուն ինչ-որ օտարի: Ամենացավոտ խնդիրների մասին խոսելիս թե՛ փառաբանական, թե՛ մշակութային, թե՛ հոգեւոր ու մյուս ոլորտի ներկայացուցիչները ծայրահեղ գոլուցավորություն են ցուցաբերել, համակերպվել «վերելներից» եկող հրամայականի հետ: Ամեն մեկը բազմել է (ու դեռ բազմած է) իր սափուկ անկյունում ու վախեցել բարձրաձայնել, խոսել, ֆունդամենտալ հասարակությանը դաժնակող ու մարդկանց կրթական մակարդակը գոյացնող վասթարագույն երեւոյթները:

Հասարակությանն առաջ մղելու ու նրան առողջացնելու գործառնությունը, նախեւառաջ, լսելի խոսք ունեցող անհասակությունների ուսերին է, որոնց շնորհով է, որ մյուսներն ընդօրինակելու, նույնպէս վարվելու մղում ղեկ է ունենան: Բայց ումից եւ ինչ յուրացնի փառաբանի, երբ հայիոյում ու «կեղծի» մասին երգող փառաբանական գործիչը, փառաբանությամբ զբաղվող հոգեւորականը, օրվա իշխանության կնունձ-ծնունդների ժամանակ «հայեր ջան, դուխով» երգող երգիչը, ցինիկ ու էժանագին խոսքը որդես հունոր ներկայացնող դերասանն է այսօր եթերի ու սոցիալական ցանցերի ամենադիտվող ու դաժնամեղված «աստղը»:

ՄԵՎԱԿ ՎԱՐԳՈՒՅԵԱՆ

Անդրկովկասում առաջին նկարչական դորոցը 100 տարեկան է

ԳԵՂԱՄ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Գյումրի

Այս տարի իր 100-ամյակն է նշում Գյումրու Սերգեյ Մերկուրովի անվան նկարչական դորոցը: Հիմնադրվելով մեր երկրի համար խիստ դժվարին օրջանում՝ 1921 թվականին, նախ իբրև նկարչական սնուդիա, իսկ 1936-ից՝ ֆառամյա դորոց, այն ոչ միայն առաջինն էր Անդրկովկասում, այլեւ միակն է, որ անխափան գործում է այն ժամանակվանից առ այսօր:

Արվեստի այս կրթօջախը, իր գոյության ընթացքում տարբեր անգամներ տեղափոխվելով ու գործելով տարբեր շենքերում, տարբեր, այդ թվում տեղական ժամանակ նաեւ տնակային դայաններում, իր սկած գեղարվեստական դաստիարակությամբ նկատելի ավանդ է ներդրել հայ կերպարվեստի զարգացումը խթանելու գործում: Տարբեր տարիների այստեղ սովորել եւ իրենց առաջին ստեղծագործական մկրտությունն են ստացել նաեւ հայ արվեստի այնպիսի երեւելի դեմքեր, ինչպէս նկարիչներ Խաչատուր Եսայանը, Մարիամ եւ Երանուհի Ասլամազյանները, Կարո Տիրասուրյանը, Հրաչյա Ռուսկայանը, Մինաս Ավետիսյանը, ֆանդակագործ Զավեն Կոչոսյանը, անգամ Միեր Մկրտչյանը, օտս ուրիշներ: Նրանցից ոմանք հետագայում նաեւ դասավանդել են այնտեղ կամ ղեկավարել այն: Դորոցը եղել ու նաեւ է փառաբան գեղարվեստական միջավայր ստեղծող կարեւոր կենտրոն:

ռույցում կատարված նորոգման աշխատանքներից հետո օրերս կայացավ կրթօջախի հիմնադրման 100-ամյակին նվիրված հանդիսություն: Մասնակցեցին մարզային ու փառաբանական դեկավարներ, այս դորոցի օրջանավարտներ, փառաբան մտավորականության ներկայացուցիչներ: Ծինության նկուղային հարկում բացվեցին ցուցասրահ եւ ֆանդակի դասարան:

...Բոլոր դեմքերում ժամանակն իր կնիքն է դնում մեր կյանքի տարբեր ոլորտների վրա: Խորհրդային տարիների 250-ի փոխարեն արվեստի այս դորոցն այժմ ունի 85 աշակերտ:

Նամակ գնահատանքի

Նախորդ համարում տեղեկացրել էինք մեր աշխատակից Հովիկ Աֆյանի հաջողության մասին՝ TCK Publishing-ի կազմակերպած միջազգային մրցույթին տարվա «Լավագույն գեղարվեստական գիրք» անվանակարգում իր «Կարմիր» վեպով առաջին մրցանակի արժանանալու առթիվ: Այդ փաստը ձեռնարկի ոգեւորություն է դասձառել նաեւ մեր հայրենի մտավորական, հմուտ գրականագետ ու գրադաս երվանդ Ազատյանին, որ «Ազգ»-ի միջոցով շնորհակալական հետեւյալ նամակն է ուղարկել երիտասարդ ու տաղանդավոր գրողին:

05.12.2021

Սիրելի Յովիկ,

Գոհունակութեամբ իմացայ, որ ֆու «Կարմիր» վեպն առաջին վեպն արժանացած է «Լավագույն գեղարվեստական» գիրքի կոչումին, միջազգային հարթակի վրա:

Այս յաջողութիւնը երբեք չի զարմացնում գիրք, այլ՝ ընդհակառակն, կ'ուրախացնէ անսահման կերպով, որովհետեւ իմ միտքս մէջ գրաւ էի դրել, որ դու, ֆու գրիչը եւ ֆու գրականութիւնը անդայան տեղ միտքի հասնին:

Քու առաջին իսկ յօդուածով գրուած եմ նիւթերու եւ խնդիրներու մօտենալու ֆու արտակարգօրէն եզակի եղանակով:

Քու սերվանդէտեան անսահման զուարթախոսութեան (հունոր) աշխարհը, ֆու ծանօթութեանց ծաւալուն տարածքը եւ այդ բոլորը արդիական գրողի խնորով եւ տեսիլով իմաստալի կիզակէտի յանգեցնելը բացայայտումներն են ինձնատիտ տաղանդի մը: Մեր փոքրիկ այգիէն դուրս ալ, աշխարհի գրականութիւնը տարբեր տարագ մը ունի, եւ դու, ֆու տեսանողն ես այդ տարագին:

Յաճախ կարդալով ֆու գրութիւնները զգացած եմ, որ դու, Հրանդ Մաթեւսեանի նման գրողի մը ճամբուն վրան ես, սակայն նաեւ համոզուած եմ, որ այդ տակալին վախճանական սահման մը դիտք չըլլար ֆեգի համար:

Կ'ողջունեն գիրքը եւ յաջողութիւն չեն մաղթեր, որովհետեւ արդէն այդ յաջողութիւնը ֆու ձեռքերու մէջ է:

Կը շնորհակալուեմ ֆեգ եւ անձնատիտ երջանիկ կը զգամ, որ ֆու այսօր իմ մէջ գիտակցութիւն եղած է ֆու տաղանդը, ճանչնալու առաջին օրէն:

Բարեկամաբար՝ ԵՐՈՒՆԻՆԻ ԱԶԱՏԵԱՆ ԱՄՆ

Հարություն Դելլայան

ՆԱՐԻՆԵ
ԹՈՒՄԻԿՅԱՆ-
ԽԱՉԱՏՈՒՐՅԱՆ

**Նա մի ազնվական էր՝
ի վերուստ տրված,
ազնվական իր համես-
տությամբ, իր հավա-
տամբով:**

Էդուարդ Սիրզոյան

Մանկուցանալիս եմ ինձ հարցնում, որքան եմ արժեքավոր: Այդպիսի մարդիկ դարձնում են ազնվական: Հարություն Դելլայանը ազնիվ մարդ էր: Ազնվությունը ժառանգական մի որակ կամ հասկանիչ էր՝ ընծայված ծնողներից, այն միակ մեթոդն էր, որով նա արժեքավոր էր: Ազնիվ՝ գործի մեջ, կամ չունի հասցողի առջեւ, թե դաժանաբանի, ազնիվ իր ընկերների առջեւ, իր երկրի, իր կնոջ՝ Յերմինեի եւ երկու դուստրերի առջեւ, ազնիվ ինքն իր առջեւ: Ըստ էության, մարդու ազնիվ կենսակերպը սկսվում է իր իսկ խղճի առջեւ ազնվությունից:

Հարություն Դելլայանը Կարոյի Սուրենյանի հետ

Ծնվել էր գաղթականների ընտանիքում: Դա իր հմայքն էր միեւնոյն ժամանակ իր ցավալի դրոշմը թողնել նրա ճակատագրի եւ հուզաբաշխի վրա: Նա եւս նրա առջեւ դրեց որոշակի տարազություն եւ դաստիարակություն: Գոնե՛ք բարոյական: Եվ հենց դա էլ եղավ Հարությունի նուրբ հիմքը: Նրա ընտանիքի դաստիարակությունը սկսվում է Կեսարիայից, ապա մի երկար ու դրամատիկ ճանապարհ անցնում մինչեւ կրկին հայրենի վերադառնալը: Հայրենիք, բայց ոչ հայրենիքի հենց այն հասկանքը, որը կոչվում է ծննդավայր: Արդեն հասկանալի է, որ այս ընտանիքի հովվերգական եւ սիրուն կյանքում իր ավերիչ հետքն է թողել ցեղասպանությունը: Թուրքերի կողմից մեծ հայրիկի՝ Համբարձում Դելլայանի սպանությունից հետո, Հարությունը մեծ մայրը՝ Նարինեն, իր երեխաների հրաժարման համարում է Հունաստան: Աթենքը դառնում է եղբորից Դելլայանների ցեղի փրկվածների հանգրվանը: Կեսարիա՝ տուն վերադառնալու անհնար էր, բայց երազել եւ մտածել այդ եւ ուրիշ վերադարձերի մասին ոչ միայն հնարավոր , այլեւ անհրաժեշտ էր: Եվ ծննդավայր Կեսարիան Հարությունի մեծ մոր համար դարձավ մեծ երազանքի հասցե:

Դելլայանների ընտանիքի նման շատ բռնազաղթված ընտանիքներ կային աշխարհի տարբեր անկյուններում: Եվ նրանցից որեւէ մեկը չգիտեր, թե ինչ է կասարվելու իր հետ, ինչ ցրտադարձեր են ստանալու եւ արդյոք 1915-ը իրենց հանգիստ թողնելու է, թե՛ ոչ:

Մարի Փաշայանյանը-ազգանունով մի երիտասարդուհի բնավ հույսեր չունեի ժողովի եւ

ուրախության: Նա ուրիշ որևէ կերպով հետ հասավ Իսախան : Հայրենիքից Իսախան էր բերել երկու բան. իր աչքի առջեւ ազնվական ծնողների ստանդարտը եւ հուզաբաշխի վրա: Նա եւս նրա առջեւ դրեց որոշակի տարազություն եւ դաստիարակություն: Գոնե՛ք բարոյական: Եվ հենց դա էլ եղավ Հարությունի նուրբ հիմքը: Նրա ընտանիքի դաստիարակությունը սկսվում է Կեսարիայից, ապա մի երկար ու դրամատիկ ճանապարհ անցնում մինչեւ կրկին հայրենի վերադառնալը: Հայրենիք, բայց ոչ հայրենիքի հենց այն հասկանքը, որը կոչվում է ծննդավայր: Արդեն հասկանալի է, որ այս ընտանիքի հովվերգական եւ սիրուն կյանքում իր ավերիչ հետքն է թողել ցեղասպանությունը: Թուրքերի կողմից մեծ հայրիկի՝ Համբարձում Դելլայանի սպանությունից հետո, Հարությունը մեծ մայրը՝ Նարինեն, իր երեխաների հրաժարման համարում է Հունաստան: Աթենքը դառնում է եղբորից Դելլայանների ցեղի փրկվածների հանգրվանը: Կեսարիա՝ տուն վերադառնալու անհնար էր, բայց երազել եւ մտածել այդ եւ ուրիշ վերադարձերի մասին ոչ միայն հնարավոր , այլեւ անհրաժեշտ էր: Եվ ծննդավայր Կեսարիան Հարությունի մեծ մոր համար դարձավ մեծ երազանքի հասցե:

Նա ուրիշ որևէ կերպով հետ հասավ Իսախան : Հայրենիքից Իսախան էր բերել երկու բան. իր աչքի առջեւ ազնվական ծնողների ստանդարտը եւ հուզաբաշխի վրա: Նա եւս նրա առջեւ դրեց որոշակի տարազություն եւ դաստիարակություն: Գոնե՛ք բարոյական: Եվ հենց դա էլ եղավ Հարությունի նուրբ հիմքը: Նրա ընտանիքի դաստիարակությունը սկսվում է Կեսարիայից, ապա մի երկար ու դրամատիկ ճանապարհ անցնում մինչեւ կրկին հայրենի վերադառնալը: Հայրենիք, բայց ոչ հայրենիքի հենց այն հասկանքը, որը կոչվում է ծննդավայր: Արդեն հասկանալի է, որ այս ընտանիքի հովվերգական եւ սիրուն կյանքում իր ավերիչ հետքն է թողել ցեղասպանությունը: Թուրքերի կողմից մեծ հայրիկի՝ Համբարձում Դելլայանի սպանությունից հետո, Հարությունը մեծ մայրը՝ Նարինեն, իր երեխաների հրաժարման համարում է Հունաստան: Աթենքը դառնում է եղբորից Դելլայանների ցեղի փրկվածների հանգրվանը: Կեսարիա՝ տուն վերադառնալու անհնար էր, բայց երազել եւ մտածել այդ եւ ուրիշ վերադարձերի մասին ոչ միայն հնարավոր , այլեւ անհրաժեշտ էր: Եվ ծննդավայր Կեսարիան Հարությունի մեծ մոր համար դարձավ մեծ երազանքի հասցե:

լյանի ստեղծագործությունները, ունկնդիրների երախտագիտությունը եւ մանուկի արձագանքները: Բայց դա կլինի հետո: Իսկ առայժմ կլինի հայրենադարձություն:

1947 թվական. Չեյթուն թաղամասի բնակեցում: Բերկան՝ միախառնված սանջանի հետ: Ընտանիքից որեւէ մեկը չէր կարող երեւակայել, որ մոտ 5 տարեկան հետո այդ փողոցը, որսեղ նրանք տուն են հիմնում, կոչվելու է Հարություն Դելլայանի անունով: Բայց կյանքը հարթ չէր ընթանալու այս համերաշխ ընտանիքի համար: Մարին՝ մայրը, վաղաժամ հեռանում է կյանքից, հայրը աղետի դաստիարակ դառնում հաճախում, եւ 1954-ին ղեկավարում համալսարանի կենսաբանության ֆակուլտետի ընդունված Հարությունը ստիպված թողնում է ուսումը, որ աշխատի: Տանը իր ֆուրն ու եղբայրն էին, անդամալույծ հայրը եւ Եր, հոգնած ու շատ քիչ ստանում մայրը՝ կեսարացի Նարինեն: Հարությունը նրա սիրելի թոռն էր: Եվ երբ եկավ ժամանակը, Նարինեն չկարողացավ հոգին հանգիստ ավանդել: Չէր ուզում այս աշխարհից հեռանալ առանց Հարությունին հրաժեշտ ասելու: Իսկ Հարությունը խորհրդային բանակում էր՝ Բելոռուսում: Մեծ մայրը հոգին ավանդեց միայն Հարությունի նկարը կրծքին սեղմելուց հետո: Գուցե նա զգում էր կամ գիտեր , որ այս տղան է լուծելու իր եւ իր ամուսնու գերդաստանների զոհերի վրեժը աշխարհից՝ ավերումին հակադրելու է արարումը:

Մի խոսքով, բանակից հետո Հարությունը վերադարձավ տուն, որտեղ ժողովուրդը էր եւս մեկը: Վերադարձվելու մեծ մի լուրջ որոշում: Բանակային երգչախումբում նրա մեջ արթնացել էր մինչ այդ մեծ մի սեր: Դա այդքան էլ նման չէր իր մանկության սիրուն՝ այն հույն աղջկան Աթինոյա անունով: Դա նման չէր միայն ջահելական մի հավաքույթի ժամանակ հանդիպած, նոր-նոր դուրս գալիս Գրեյսի մեծ մայրը՝ Նարինեն , Հարությունը նորից բարոյից հանց նրա թափանց, մասկվելով բռնել սվեց ջութակի աղետը: Նարինեն սիրեց ջութակը եւ դարձավ ջութակահար: Կյանքի այս դրվագները միտք հիշում են սիրով ու գուրգուրանքով՝ շալով մեծ նշանակություն: ԳԼ՝ որ կասարվեց ամուսնուս հայրական իղձը»:

1984-ին Հարություն Դելլայանը ավարտեց «Հաղթական ռեֆլիքներ»: Մի զարմացիչ հենց «Հաղթական ռեֆլիքներ»: Հոգեհանգիստը կամ ռեֆլիքները եւս կարող է հաղթական լինել: Հայրության ճակատագիրը եւ շարունակվելու համար կամքը վկայում են այդ մասին: Նաեւ ինքը՝ Հարություն Դելլայանը , իր գերդաստանի կորուստներով եւ ձեռքբերումներով նույնն է հաստատում:

Քերթվածներ՝ երաժշտության թելերով

«Գեղջկական նոր սաղիկներ» գիրքը՝ բանաստեղծուհի Հասմիկ Սարգսյանի եւ կոմպոզիտոր Սեդրակ Երկանյանի ստեղծագործական համագործակցության տղազիր երախայրի

Օրերս լույս է տեսել «Գեղջկական նոր սաղիկներ» բանաստեղծությունների ժողովածու-երգարանը: Գիրքը միաստեղծում է բանաստեղծությունն ու երաժշտությունը... այն երկու հեղինակների՝ բանաստեղծուհի **Հասմիկ Սարգսյանի** եւ կոմպոզիտոր, դաճակապահ, ՀՀ մշակույթի վասակավոր գործիչ **Սեդրակ Երկանյանի** ստեղծագործական համագործակցության տղազիր երախայրին է: Նրանում ամփոփված են Հ. Սարգսյանի գրչին ղաճականող շուրջ յոթ տասնյակ սաղիկներ, որոնցից տասներկուսը Ս. Երկանյանի շնորհիվ երգերի են վերածվել եւ 2016-ից սկսյալ ֆանդիս հնչել Հնարգույն երաժշտության «Տաղարան» համույթի համերգներին: Գրքի առաջին հատվածում տեղ են գտել երգեր դարձած ֆերվածները՝ կից նոտաներով:

Ջին հարաբերությունների կառույցի ժողովրդական իդիլիան: Մատեսո Սեդրակ Երկանյանի համար ուղեմայրն է Կոմիտասի գործելաձևը, այն է՝ ժողովրդական երգ ու երաժշտության մեղեդիական, լադային կազմության խորամանկ ուսումնասիրությամբ ազգային երաժշտական մեղեդիների հիման վրա հեղինակայինը՝ գեղավեսականն արարելը: Ժողովրդական երաժշտության անծիր դասարի՝ իր անընդունակ ուսումնասիրությունը հանգեցրել է հոգեւոր եւ աշխարհիկ երգերի եւ եղանակների ստեղծմանը, որոնց շարքում են «Գեղջկական նոր սաղիկները»: Դրանցով եւս Ս. Երկանյանը կոմպոզիտորական իր շնորհը ծառայեցնում է ժողովր-

դական երգի ոգուն, նրա ներքին հնարավորությունների եւ հարստությունների բացահայտմանն ու կատարելագործմանը: Ազգային երաժշտարվեստի մաքրամաքուր ակունքներից ֆաղված մեղեդիական կառույցներով գեղջկական նոր սաղիկները յուրահասուկ են հայ ավանդական աշխարհի վերարտադրությամբ, բարբառային հարստության չափավոր եւ տեղին գործածությամբ, երաժշտական հորինվածքների գեղեցկությամբ եւ հայեցողությամբ, խոսքի եւ նվագների մեկնելու ներդասակությամբ: «Տաղերին ծանոթանալիս եւս մեկ անգամ զգացի, որ բանաստեղծի երեւակայության առաջ զոյություն չունի ժա-

մանակային եւ սարածական որեւէ խնդրոց», «Գեղջկական նոր սաղիկների» մասին կարծիք է հայտնել բանաստեղծ եւ թարգմանիչ **Գագիկ Դավթյանը**: Հասմիկի սաղիկներում խնայված են մեր ժողովրդի հոգեկերտվածքի, նրա հեռավոր ու մերձավոր անցյալի կյանքի ու կենցաղի տարրեր: Եվ հասկալի տարրերը, որոնց անգիր դասարանների շարքերը գնալով նվազում են ցավալիորեն: Համերգին ունկնդրելով դրանք՝ զգացի, թե ինչպիսի հրաճներ կարող են գործել խոսքի եւ մեղեդու, մեքի եւ զգացմունքի ներդասակությունը: Այն բացառիկ ներդասակությունը, որը եւս հակված են անվանելու գեղջկական այս սաղիկների երաժշտական թարգմանություններ:

Տեղին է իրել Հովի. Թունանյանի խոսքերը. «Բանաստեղծը միայն մարմին է սալիս իր մեքերին ու զգացմունքներին եւ իր ոգեւորությունով կենդանության շունչ է սալիս բանաստեղծությանը, որ նա աղբի մեքալիս, բայց որ նա թռչի, դրա համար թելեր են հարկավոր, իսկ թելեր առնել նա կարող է միմիայն էն կատարական աշխարհում, որ կոչվում է երաժշտություն»:

Գիրքը ձեւավորված է ճարտարապետ եւ գեղանկարիչ **Գրիգոր Նազարյանի** «Հայկական լեռնաշխարհի տարածադասակներ» շարքից առնված վեց գեղանկարներով, որոնք խիստ համահունչ են սաղիկների բովանդակությանը: Գրքի լույսընծայման հովանավորն է «Hi-Am» հիմնադրամը:

Մ. Խ.

Աշխարհը եւ Հայաստանը կամաց-կամաց ճանաչում էին Դելլայայանին: Աշխարհն ավելի շատ, ազատորեն եւ սիրահոծար կերպով, քան Հայաստանը: Այսօր է միտ, ցավով տրտի: Նրա առաջին կատարողները եղան այն ժամանակ արտասահմանում աղորդ հանրաճանաչ երաժիշկներ՝ դաճակապահ **Արթուր-Հարություն Փափազյանը**, երգեհոնահար **Պերճ ժամկոչյանը**, դիրիճոր **Արամ Ղարաբեկյանը**:

Իմիջիայլոց «Հաղթական ռեֆլիեմը» գրելու համար **Արթուր Մեսչյանը** Դելլայայանին իր էլեկտրոնային երգեհոնն է սվել, ֆանի որ գործիքի հնչողական հնարավորությունները ավելի հարմար էին երգեհոնային ստեղծագործություն գրելու համար: Տարիներ անց Մեսչյանը կգրի. «Ես չեմ մոռացել մեր բակը, վառարանը, երկրորդ հարկ կառուցելու գաղափարը, դաճակապահը եւ ամենակարեւորը՝ ջերմությունը, այն հրաշալի օրերը, երբ մեզ բախտ վիճակվեց կիսել Ավան -Չեթունային կյանքը»:

Ստեղծագործությունների ամերիկյան առաջին կատարումներին ներկա զգնվելու համար Հարություն Դելլայայանին ուղարկված հրավերները խորհրդային համադասարանական ծառայությունները մեքեցին: Նա ակամասես չեղավ համաշխարհային իր առաջին մեք հաջողություններին:

Հետո ունեցած ճամփորդություններից ամենից հիշարժանը, թախծոքը եւ ուրախը, անսպասելի եւ դաճակապահ 1988-ի դեկտեմբերի 1-ին Հունաստան մեկնելն էր: 41 տարի անց նա կրկին իր ծննդավայրում էր՝ իր ֆա-

Հարություն Դելլայան

ղափում, որտեղ աղբիլ էր կյանքի առաջին 10 տարիները: Իսկ միեւնույն ժամանակ Երեւանը դաճարված էր խորհրդային զորով, որ իր նշանառության սակ էր դաճակապահ ամեն մեկին, ով կխախտեր դարձային ժամը: Այնօրեւ որ, նա ծննդավայր մեկնեց հակասական տրամադրությամբ: «Երբ իմնաթիռը վայրէջք կատարեց Աթենքում՝ ես հողը համբուրեցի... դա իմնաթիռի տրոփում էր, վերադարձում էր միայն 41 տարի հետո տեսնելու ու ոտն ունեւելու իմ ծննդավայր հողի վրա»: Նա Աթենքում այցելեց հայկական կաթողիկե եկեղեցի, որտեղ սովորել էր, հանդիմեց արդեն ճերմակած եւ մի տեսակ փոքրացած, բայց դեռ վառվումն աչքերով իր երբեմնի ուսուցչին՝ գերադասած **Հովհաննես Գոյունյանին**: Դեկտեմբերի 7-ի կեսօրից հետո դուրս եկավ զբոսնելու: Ոտերը ակամայից նրան տարան մի վայր, որն անմիջապես վերհիշեց: Դա Չաթիոնի տունն էր: Ժամանակի մեքեման նրան նեքեց իր մանկության գիրկը: Սա իր եւ իր մոր զբոսավայրն էր: Հուլեքը խեղդում էին: Նա դեռ չգիտեր, որ հյուրանոց վերադառնալուն դեքս այս մի փչ թախծոք, բայց եւ լուսավոր հեքիաթը մթազնվելու է սուկալի իրողությամբ: Հյուրանոցում դրված հեռուստացույցի էկրանին, որ միացված էր հունական հեռուստաալիքի, սեւ ֆոնի վրա մի տարօրինակ եւ անհասկանալի տեղեկատվություն էր գր-

Հարություն Դելլայանը իր ուսեր՝ ջութակահարուհի Նարինե Դելլայանի հետ:

ված մեք տառերով՝ «Բիբլիական աղեք բիբլիական Հայաստանում»:

Հարությունը տեսավ, թե ինչպիսի հույները միավորվեցին աղեքյալ Հայաստանին օգնելու համար: Իր աղբած հաջող ցնցումը՝ գործի մեք մարդկային հոգու մեքությունը տեսնելն էր: Եվ նա գրեց. «Աշխարհում մարդկություն կա, բոլոր ազգերը չեն, որ ընդունակ են օրորոցում մանուկ խեղդել...»: Դեկտեմբերի 11-ին Պերխուսերի հայկական եկեղեցում հոգեհանգիստ էր. «Մոմեր վառեցի. միտք մոմ վառելիս՝ Աստուծոց խնդրել եմ օգնություն՝ ընձանիքիս բարորության, առողջության համար, նաեւ հեռու-մոտիկների համար: Այսօր մոմերը վառելուց բավական հետո միայն ինձ բռնեցի այն բանում, որ ընձանիքիս համար ոչինչ չեմ խնդրել, այլ օգնություն աղեքեցի ազգիս համար...»:

«Այսօր դեկտեմբերի 20-ն է, առավոտյան արթնացա ժամը 6-00ին: Այսօր ավարտվում է իմ կյանքի եւս մեկ ճամփորդություն, որին սղասել էի ամենատեղալը եւ որը եղավ ամենացնցողը: Շատում եմ, ուզում եմ հնարավորին չափ շուն հասնել Հայաստան, իմ վիրավոր ու ողբացող Հայրենիքս»:

Պատերազմ, քաղաքական, երկրի երեսից վերացած գյուղեր եւ ֆաղաբներ, տասնյակ հազարավոր անմեղ գոհեր: Մեք ծնողների դասմած անցյալի դրվագները հայտնվեցին ներկայում, դրանց գումարվեց իրական ներկայում: Եվ զգայուն, հուզառատ եւ նուրբ հոսանքներ ուսացող Դելլայանը չկարողացավ դիմակայել կյանքի դրամաթիվին: Նրա առողջությունը ֆայրայվեց, շարքերը արագ իր գործը կատարեց, տնտրությունը կտրուկ վատացավ: Նրան ընդամենը 13-15 տարի էր տրված ստեղծա-

գործելու համար: Եվ այդ ժամանակահատվածում ստեղծեց ավելի քան 25 գործ՝ «Փեփուկ» մանկական օղբերայից, միմչեւ սիմֆոնիկ մեքածավալ գործեր, կամերային ստեղծագործություններից միմչեւ... անավատ «Լիլիթ» բալետը: «Հոգիս լեքուն է Լիլիթի երաժշտությամբ, որը լսում եմ շարունակ: Երբ վերականգնվի տնտրությունս, երեք օրը բավարար է, որդեքի գրի առնեմ այն»: Նրան չբավարարեց այդ 3 օրը: Երազանքն էր նաեւ Լեւոն Շանթի «Հին Ասվածներ»-ի երաժշտական տարբերակը գրել. նույնօրեք չհասցրեց:

1990 տարիլի 25-ին Երեւանում նշանակված էր աշխարհահռչակ երգեհոնահար Պերճ ժամկոչյանի համերգը, որի ընթացքում դիտի կատարեք Հարություն Դելլայանի «Հաղթական ռեֆլիեմը»: Ժամկոչյանը, ում որ նվիրված էր այս գործը, հնչեքել էր այն աշխարհի տարբեր բեմերից եւ տաճարներից, ճարդոնիայից միմչեւ Գերմանիա, Անգլիայից միմչեւ Վաշիկան: Երեւանում այն հնչելու էր առաջին անգամ, եւ առաջին անգամ Հարությունը իր այս ստեղծագործությունը ունկնդրելու էր կենդանի կատարմամբ: Ինչպեքն էր սղասում նա այդ օրվան:

Համերգի օրը, տարիլի 25-ին, նրան հուղարկավորեցին: Իր հույակաղ «Հաղթական ռեֆլիեմը» կատարվեց առանց հեղինակի ֆիզիկական ներկայության: Իսկ վախճանվել էր տարիլի 23-ին՝ 53 տարեկան հասակում: Հաջող օրը՝ Աղբիլի 24-ին, Հարություն Դելլայանի հոգեհանգիստը մի տեսակ միաձուլվեց բոլոր մեքեքյալների հոգեհանգիստին:

ԱՐԾԿԻ ԲԱՆԶԻՆՅԱԼ

Ահմեդ Սազդի Գամմամը (ծնված 1983 թվականին) եգիպտացի արձակագիր է և լրագրող է: 2010 թվականից որդես մշակութային լրագրող համագործակցում է «Ալ-Ահրամ», «Ախբար էլ-Յոմ», «Ալ-Դուսթուր» և այլ լրատվամիջոցների հետ: Եղել է նաև «Քրի աշխարհ» ամսագրի գլխավոր խմբագիրը: Գրասարակել է բազմաթիվ արձակ գործեր եգիպտական և արաբական դարբերականներում, հրատարակություններում և կայքերում: Նրա գրքերից են՝ «Կահիրեից» (վեպ, 2008), «Իբն Ավաայի ցավը» (վեպ, 2011), «Ջենթլմենը նախընտրում է դարսվող խնդիրները» (դասվածքների ժողովածու, 2014), «Պատմությունների գործարան» (25 հարցազրույց, 2016), «Այյա» (վեպ, 2017), «Բաղադրարձու թիվ 7» (վեպ, 2017 և 2018), «Չեկուցումներ Սառային» (օրագրեր, 2019) և այլն, որոնք լույս են տեսել Կահիրեում, Դուբայում, Դամմամում և Բեյրութում: Գամմամը մասնակցել է բազմաթիվ գրական-մշակութային համաժողովների ու միջոցառումների Եգիպտոսում և արտերկրում: Նրա ստեղծագործություններն արժանացել են մրցանակների (այդ թվում՝ «Սաուդի» մշակութային մրցանակին), արժանացել են Բաղադրարձու ընթերցողների լայն շրջանակի բարձր գնահատականին: Մենք հայերս, Ահմեդ Սազդի Գամմամի մասին ճեղքվածքներում և այս տարի լույս տեսած նրա «Կազմակերպված մահ» վեպից, որ վերաբերում է Հայոց ցեղասպանությանը: «Քրոն Ահմեդ Սազդի Գամմամը՝ լուրջ և մեյվածաձոս մի ձայն Եգիպտոսի խորհրդ, իր վերջին՝ «Կազմակերպված մահ» վեպի համար գործածել է մի որոշակի ցնցող վերնագիր, որը լուրջ բան է ասում նրա դաստիարակման մասին: Պատմություն, որն ազդարարում է մարդկանց անհաջողությունները, ստատուսներն ու ողբերգությունն ի դեմս անարդար, անցող, ազատ և արյունոտ ու անկանխատեսելի հասարակության» (Էդգար Դավիդյան, «L'orient-Les Jour», Լիբանան, Ֆրանսերեն մեծագրեցիկ օրաթերթ):

-Ահմեդ, նախ և առաջ հետաքրքրական կլինի իմանալ, ստացածը կրթության, աշխատանքային գործունեությանը վերաբերյալ...

-Ծնվել եմ Արաբական Միացյալ Էմիրություններում, Եգիպտացի ծնողներից: Հասակ եմ առել այնտեղ, Ալ Այն քաղաքում: Միջին դաս (Սիրիական թաղամաս) Եգիպտացի միջնակարգ դպրոցում: Պարսից ծոցի, սիրիական և իմ սեփական եգիպտական մշակույթների այս խառնուրդը մեծապես նպաստել է ինձ՝ ստեղծելու մշակութային մի յուրահատուկ բուրնուհ: Ընթացիկս հետ վերադառնալով Եգիպտոս՝ Գեյուանի համալսարանի մանկավարժական բաժանումում ուսանել եմ արաբերեն լեզու և գրականություն:

Ներկայումս «Ալ-Դուսթուր» օրաթերթի մշակութային խմբագիրն եմ, ինչպես նաև որդես Կահիրեի թղթակից գրում եմ արաբերեն տարբեր լրագրերի և կայքերի համար:

-Եգիպտոսում գրողը կարող է ադրել իր ստեղծագործությամբ:

-Բացի սակավաթիվ գրական անուններից՝ գրեթե անկարելի է: Բայց ես գրական եկամուտով ադրելն ընդունել եմ

Ահմեդ Սազդի «Իմ վեպը գրական մի ճիչ է ընդդեմ ոճրագործության»

իրեն իմ ծագիր ու մարտահրավեր, որին ձգտում եմ հասնել: Կարծում եմ, որ մի օր ինձ կհաջողվի հասնել դրան: Հույսով եմ, որ այդ օրը մոտ է:

-Էդգար Դավիդյանը «L'orient-Les Jour»-ում վեպիդ մասին հրատարակած գրախոսականում ֆեզ անվանել է մի գրող, որը երբեք չի շեղվում անմեղ թեմաներ: Եվ որո՞նք են ֆեմաները:

-Գրական ծագիրս մեջ կենտրոնացած է բազմազանության հարցի վրա: Չեմ սիրում ներկայացնել երկու նմանատիպ գիրք՝ ոչ գաղափարի և ոչ էլ դաստիարակման սեփական առումներով: Օրինակ, «Շնագայլի ցավերը» վեպում գրել եմ հոգեկան խանգարումների և ներքին խեղաթյուրումների մասին՝ դրանք համեմատելով ակնհայտ մարմնական արատների հետ: «Այյա» վեպում անդրադարձել եմ լրագրողական կոռուպցիային՝ վեպի թափառաշրջիկ և դաստիարակության հերոսի կերպարով: «Ջենթլմենը նախընտրում է դարսվող խնդիրները» վեպում ներկայացրել եմ անձնական դաստիարակումները և թե ինչպես դրանք կարելի է ընդունել արաբացուրեմ կամ հունորով: Վերջապես, «Կազմակերպված մահ» մեջ ուզեցի բանավ եգիպտացիների ծրար և այս ժողովրդի Յեղասպանությունը Օսմանյան կայսրությունում՝ այն համեմատելով ժամանակակից ոճրագործության հետ, որոնք Եգիպտոսում իրագործեց Մահմեդական եղբայրների իշխանությունը 2012-2013 թվականներին ու դրանից հետո՝ մինչև 2016 թվականը:

-Երբ և որտե՞ղ առաջին անգամ լսեցիր հայերի ու նրանց դաստիարակման այդ ողբերգական էջի մասին:

-Ծանոթությունս սեղի ունեցավ սարհինակ դաստիարակությանը: Սիրիացի ընկերակիցներիցս մեկը Ֆեյսուբուքում տեղադրեց խաչված մերկ հայ աղջիկների հավերժական լուսանկարը, որի տակ իր հայ դասի ծննդյան օրվա առթիվ գրեց մեկնաբանություն՝ ամփոփելով դասիկի՝ սեղահանության և ամուրի ընթացքում անցած ուղին Անասիայից դեպի Սիրիա, ավելի սուսպո՝ դեպի Հայկո, և թե ինչպես է նա հրաժարվել փրկվել: Այդ ժամանակ էր, որ այս ողբերգությունը գրավեց ուսանողությունս, և ես սկսեցի կարդալ դրա մասին: Կասարվածից սարսափելով և հուզվելով՝ որոշեցի գրել հայերի մասին: Հավանաբար՝ 2011 կամ 2012 թվականին էր:

-«Կազմակերպված մահը» կազմված է չորս գլխից՝ որդես կյանքի չորս ժամանակահատվածներ: Ի՞նչ խորությամբ է 189 էջանի վեպը ներկայացնում հայերին և Յեղասպանությունը:

-Չեմ կարող ասել, որ «Կազմակերպված մահը» սոսկ Հայոց ցեղասպանությանը վերաբերող վեպ է, քանի որ այն ընդլայնվում է՝ շեղվելով բազմաթիվ

այլ հարցեր: Թեև Յեղասպանության հարցը մեծ տեղ է գրավում այնտեղ, բայց մյուս կողմից վեպը մեծ մասամբ դասկերպում է մի եգիպտացի սիկնոզ կյանքն ու վախճանը՝ անցնելով նրա արյունալի դաստիարակման միջով (որը համայն հայության դաստիարակումն է) ու հասնելով հերոսուհու ներկային, որը վերաբերում է միայն իրեն: Այս կամ այն կերպ, «Կազմակերպված մահ» վեպս մի գրական ճիչ է ընդդեմ ոճրագործության, անարժեքության և անհանդուրժողականության: Որդես նման մի վեպի գլխավոր հիմար՝ ինձ համար ամենահարմար եղավ այս հերոսուհին:

-Աշխարհագրությունն առանցքային դեր է կատարում ֆո վեպում: Ի՞նչ կարևոր է առաջարկված աշխարհագրության և հայերի գոյության միջոց:

-Ես սկզբում մտածում եմ, որ լավ գրականությունն իր որոշ դրսևորումներով լավ աշխարհագրություն է: 1915-ի Յեղասպանությունից հետո հայերի սփռումի ճանապարհը թերեւս այն գործոններից էր, որ հրապարակեց ինձ՝ գրելու նրանց մասին: Հայերի տարածումը Սիրիա, Լիբանան, Իրաք, Եգիպտոս, Պաղեստին և Հորդանան ինձ հույս տալիս էր աշխարհագրական առումով: Դա գեղարվեստական աշխատանքի «մեծ կսավ» է: Դրանից հետո հայտնաբերեցի հայերի ներկայությունը Եգիպտոսում և հայերի ներափակումը եգիպտական դաստիարակման և աշխարհագրության մեջ, որն ինձ առավել էս խթանեց գրելու նրանց մասին: Հետևաբար, կարիք զգացի ձամբորդել Լիբանանի հայկական շրջաններում, նաև այցելել բուն Հայաստան՝ անձամբ տեսնելու աշխարհագրության խաղացած դերը հայերի կյանքում: Այս դասառնով որդես վեպի բնաբանն ընտրեցի Նաբոլեոն Բոնապարտին վերագրվող խոսքը՝ «Աշխարհագրությունը ճակատագիր է»:

-Վեպի հերոսուհին՝ Սազդա Սիմոնյանը, ունի՞ արդյոք նախադրյալ:

-Ոչ: Սազդա Սիմոնյանը բացարձակապես երեակայության ծնունդ է: Բայց նրան շրջապատող դաստիարակման հետ ունենալով լինի Յեղասպանության հետ առնչվող նրա ընթացիկ դաստիարակումը թե նրա ներկայումս և կրած տարածումները սրիկա դրացիների դասառնով՝ կառված Մահմեդական եղբայրների իշխանության ժամանակաշրջանի ֆառսի հետ, կամ նույնիսկ Սազդայի արածմիկ վախճանը Կահի-

րեի եկեղեցու դաստիարակման, որն իրական դեմք է:

-Ինչպիսի՞ն էր արաբ ընթերցողի արձագանքը:

-Ինձ հասած արձագանքների ջախջախիչ մեծամասնությունը դրական ու փառաբանական էին: Ընթերցողները մեծ համակրություն ցուցաբերեցին Սազդա Սիմոնյանի նկատմամբ, լինի Յեղասպանությանը մարմնավորված նրա արյունալի անցյալի համար (որի դասառնով նրա նախնիները փախել էին Եգիպտոս) և կամ նրա ճգնաժամային ներկայի համար՝ անձնական թե հանրային մակարդակներում: Բայց սա չի հերքում մի փանի սակավաթիվ արաբների արձագանքներն ի նույն թուրքերի: Հավանաբար նրանք հարում են Մահմեդական եղբայրների գաղափարներին: Այս արձագանքների մի մասը կարողացի հրատարակչասան ֆեյսբուքյան էջում:

-Իսկ արձագանքներ եղան Թուրքիայից:

-Ոչ մի: Նույնիսկ երբ «Ալեք Անտուան» հրատարակչությունը վեպը տարավ Սամբուլի արաբական գրքերի տնավաճառ, ոչ մի դրական կամ բացասական արձագանք չարձանագրվեց: Իրականում ես մտածում եմ Սամբուլ մեկնած հրատարակչասան դաստիարակման համար՝ վախճանալով, որ նրանք կարծանան Հրան Դիմի ճակատագրին, կամ որ առնչված կծերակալվեն ու կբանասարկվեն: Նույնիսկ մտածում էի՝ չհայտարարել ցուցահանդեսում գրքի ներկայության մասին: Բայց ամեն ինչ հանգիստ անցավ, թուրքերը թերեւս նույնիսկ չնկատեցին վեպի գոյությունը:

-Կապեր ունեն՞ա արաբական երկրների հայերի հետ:

-Ես լավ կապեր ունեմ եգիպտացիների հետ: Պակաս չափով հաղորդակցվում եմ Սիրիայի և Իրաքի հայերի հետ:

-Իսկ մտադի՞ր ես նորից այցելել Հայաստան:

-Հայաստանում եղել եմ 2015-ին, ներկա եմ գտնվել Յեղասպանության 100-րդ տարելիցի միջոցառումներին, մասնակցել եմ երթին դեպի Եղեռնի հուշահամալիր և ծաղիկ եմ դրել գոհերի հիշատակին: Այցելել եմ նաև Երեւանյան լիճ, Գառնիի սաճար, եղել եմ այլ փառատներում:

Այստեղ թույլ սվեք երախտագիտությունս հայտնել «Մշակութային աղբյուր» հիմնարկությանը՝ գիրքս գրելու ընթացքում սրամարտեղ իրաճանաչողի համար, ինչպես նաև Եգիպտոսում Հայաստանի Հանրապետության դեսպանությանը և Եգիպտոսում գործող հայկական բարեգործական մի կազմակերպությանը, որոնք բազմաթիվ նյութերով ու աղբյուրներով սասարեցին աշխատանքիս և դյուրացրին ձամբորդությունս դեպի Հայաստան:

Փափագում եմ 2022-ի ամրիկյն կրկին այցելել Հայաստան՝ խոսելու համար վեպիս մասին և ֆնտրվելու այն մի փանի համալսարաններում և մշակութային ֆորումներում: Տակավից վստահ չեմ, բայց միջի ձգեմ իրականացնել այս ուղեւորությունը...

-Իսկ մտադի՞ր ես շարունակել գրել հայկական թեմայով:

-Մտածում եմ՝ գրել վեպի երկրորդ մասը: Վեպում առկա են հերոսուհու ազգականներից բազմաթիվ անծանոթ մնացած հայ նահատակներ, որոնց թռուցիկ եմ հիշել: Մտածում եմ՝ կենտրոնանալ նրանցից մեկի վրա և ստեղծել նրա դաստիարակումը: Ամեն դեպքում, սա չորհի կարողանամ անել մոտ առաջիկայում, քանի որ այժմ զբաղված եմ ուրիշ վեպեր և դաստիարակների գրելով, որոնք ծրագրել էի երկար ժամանակ առաջ...

Քարաստան

Քարը առանձին կտրված և սեղանի վրա անկողնի ու ջրում չլուծվող լեռնային աղաղակ է, իսկ Հայաստանը՝ լեռների, փարիների, ժայռերի ու ձորերի մի զանգված, որը կարող էր նաև կոչվել Քարաստան, հայն էլ՝ փարից հաց ֆամոլ մարդ:

Եվ այդ փարից հայր վիթխարի ՔԱՐ (*kar) բառը մի կերպ «Հնդեվրոպայից» բերել, հասցրել է Հայաստան, այն դարձնելով բնիկ հայկական բառ, ու դրանով այնքան դարձվածներ հորինել, որ կարելի է «ֆարը փարի վրա դնելով»՝ մի ամբողջ բառարան կազմել, կամ էլ՝ տուն:

Քարաստանում աղորդ հայրը, անելանելի վիճակում հայտնվելիս, իմնախարազանման համար դես ու դեն է մայրում, թե «ո՞ր ֆարը գլխին տա»: Այն դեմքում, երբ իրանցին, հողառու երկրում աղորդը դասառույց, ասում է՝ «ո՞ր հողը գլխիս լցնեմ» (che khaki be saram berizam?)

Մեր երեխաներն էլ, մինչև համակարգչային խաղերին անցնելը, գերադասել են ՔԱՐԿՏԻԿ խաղալ, այլ ոչ թե ուրիշների մամն՝ չիլի-դասթա, որը կարծես, դասակարգի հետ ունի: (pil-daste):

Հայերը նույնիսկ հայկական բնաբխարիում աղորդ կենդանիներին են ՔԱՐ «մականուկ» կոչել, ու ֆարիս լեռների վրա ցասկոսող կամակոր կենդանուն ՔԱՐայծ անվանել, ու հուշել ուրիշներին, որ այդ կենդանին մեր բնաբխարիի ծնունդն է, որի համար էլ հարեան իրանցիները դարակերտով այդ կենդանուն ՀԱՅԿԱՎԱՆ ՂՈՉ (ghuch-e armani) են անվանում: ՔԱՐաղորդուն էլ «ֆար» մականունը կրող մեկ այլ կենդանի է, որ հարմամակնե տեղավորվել է մեր բնաբխարիում:

Մեր փոփ համար անախորժեղի ուսելիքը, որը ծամելու միջոցով մի կերպ կարելի է կլանել, բնորոշում ենք ՔԱՐԻՑ ՓԱՓՈՒԿ ձեռակերտումով: (Բայ, ֆանի որ արտահայտությունը ուսելու հետ է կապված, եւ համարադասախանում է թուրքերեն ta tan yumu ak դարձվածին, այն թուրքական դարձված կարող է լինել):

Երեւոյթները գնահատելու համար հայերը դիմում են ՓՈՐՁԱՔԱՐԻՆ եւ ուրիշների նման ԱՎԱՄՈՒՄԻ ԹՈՒՂԹ չեն օգտագործում, եւ մտադրել իր արժանի տեղը գտնող մարդու որակական հասկանիչները գնահատելու համար օգտագործում են «սաւած ֆար» արտահայտությունը:

Մտավոր կարողությունների դեֆիցիտ ունեցող հայն էլ ֆառասուն իմաստունների հախից գալու համար, ֆար է գցում հորի մեջ: Սակայն միտք չէ, որ ֆարը հորի մեջ է հայտնվում: Երբեմն էլ հայերն «խոսակցի կտրուկ ենք ֆար գցում», որ ակնարկաբար ինչ-որ բան հասկացնելու սահման:

Այո, հայի համար գոյություն ունի «ֆարեր հավաքելու եւ ֆարեր նետելու» ժամանակ: Չեք կարծում, որ այսօր հավաքած ֆարերը նետելու ճիշտ ժամանակն է:

ԳՐ. ԱՌԱՔԵՆԵԱՆ

Ալե՞նն է, որ դիտի վիրավորի ձեզ

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Իլիան Ալիեւն Ադրբեջանից սղառնայից հարցնում է Հայաստանին. «Ասեք տեսնեմ ե՞րբ եք բացելու Ջանգեզուրի միջանցքը»: Սոր դասերազմի սղառնայիցը չոփել է մեր դրանը, առաջնագծի ամրացումը մոռացված թեմա է, հայկական բանակից միայն անունն է մնացել, թեման մեկ է Սյունիք ու դուրս չի գալիս, ամեն օր զինվոր կամ խաղաղ բնակիչ է սղանվում, ու հանկարծ աստիճան է մտնում տեսագրություն, որտեղ գլխավոր դերում ԱՄ Մախաբադի Ալեւն Սիմոնյանն է:

Նա իր համոզմունքն է հայտնում, թե գերիներն իր համար չկան, նրանց դասառույց չդրեք է Սյունիքը կորցնենք, կամ սղաներ ու զինվորներ, որոնք իրենց դասակարգումը չեն կասարել եւ հայտնվել են գերության մեջ, ՀՀ սահմանները դասառույցի փոխարեն մախրնսրել են հանձնվել:

Ալեւն Սիմոնյանի դասառույցներին գերիների հարազատները վրդովվել են ու դուրս եկել փողոց՝ բողոքի: Կառավարության հարակից փողոցները փակելով, նաեւ ԱՄԻ մոտ հավաքվելով՝ նրանք դասառույց են Ալեւն Սիմոնյանի հրաժարականը, դասառույցն են, որ նա մերողություն խնդրի, որ իր ասածների համար դասառույցն աս:

Երկու շաբաթ առաջ Փաշինյանն ԱՄ ամբիոնից հայտարարեց, թե դեռ դեմ է ֆնսիլի, թե մեր զինվորներն ինչ հանգամանքներում են գերի հանձնվել, բայց նրա այդ խոսքը գերիների հարազատների վրդովմունքը չհարուցեց, ոչ մի ծնող չդասառույցեց, որդեսզի ֆնսվեմ, թե ինչո՞ւ են իրենց որդիներն ա-

ռանց գնեմի, առանց փանդուցի կանգնել մինչև ասանները զինված ադրբեջանցիների դեմ, ինչո՞ւ է Հայաստանից զորք սարվել, որդեսզի Արցախի Դիզախայի, Խծաբերդի, Հին թաղերի համար կռիվներ մղվեն այն դեմքում, երբ բանավոր դասառույցով փակված են եղել Ադրբեջանին: Դիզախայի, Խծաբերդը, Հին թաղերը դասառույցի մեկ մեկ դեպքերն են, որ հայրերը ավելի զոհ են սվել, իսկ 62 հոգի գերի է ընկել: Այս հանցանքի հանգամանքները ե՞րբ դեմ է դարձվել, հանձնված սարածները դասառույցի են սղանվելու հրամանն ո՞վ է սվել: Մեկ սարի է անցել, ոչ մի ծնող դասառույցն չի դասառույցել ու բողոքի ցույց չի արել՝ ինչո՞ւ են դասառույցից ֆան օր հետ իրենց որդիներն սարել Արցախ ու սղանել: Գերիների հարազատներն էլ չեն բողոքել, թե ինչո՞ւ են իրենց որդիներն սարել հանձնված սարածները դասառույցի, ինչի դասառույց էլ նրանք գերավարվել են: Նրանք դիմադրություն ցույց սվել են, թե՞ ոչ, այլ հարց է, բայց ինչո՞ւ են սարվել հանձն-

ված սարածներ, ոչ ոք չի հարցնում: Ինչո՞ւ են ադրբեջանցիները ներխուժել Սյունիք ու Սյունիքից գերավարել մեր սղաներին. թուրք մեկ է Հայաստանի սղաներն սարած, իսկ երկրի ռազմաֆառաֆական դեկավարներից ոչ ոք դասառույցով սղանելու չի ենթարկվել, մինչդեռ բողոք դեմ է առնվազն ճաղերի հետեւում լինելին, բայց արի ու տես՝ մեղավորներն փնտրում են շարքային զինվորների ու սղաների մեջ:

Բանակն ու հայ զինվորին արժեգրելուց, ողնաւարը ջարդելուց հետո 200.000 դոլարանոց նոր ակնուբեռնայով դասառույց Ալեւն Սիմոնյանը հանդգնում է գերավարված հայ զինվորին սեւացնել ու կասկածի տակ դնել նրա հայրենասիրությունը:

Բայց մինչև Ալեւը չխոսեց ու չվիրավորեց, գերավարվածների հարազատները դուրս չեկան բողոքի:

Այսինքն՝ նրանք շատ ավելի մեծ կարծիք ունեին Ալեւն Սիմոնյանի մասին, մինչև հիմա կարծում էին, թե Ալեւը հայ զինվորին գնահատում ու արժեւորում է, կամ մինչև հիմա կարծում էին, թե Նիկոլն ու նրա թիմից թեկուզ մեկ հոգի Ալեւից սարբեր տարաբանություն ու դասառույց ունի:

Հազարավոր զոհեր, 300 անհետ կորած, կորված Արցախ, կորվող Հայաստան, ոչնչացված բանակ, ոչնչացվող դասակարգություն. այս փաստերից ոչ մեկը մարդկանց փողոց չհանցեց եւ իշխանական ոչ մի մեղադրանքի հրաժարականը չդասառույցեց: Ալեւը դիտի խոսք, որ բողոքի ցույցեր լինելին:

Սա այն է, ինչն անվանում են վերջաբան:

Կռվի ժամանակ փլավ չեն բաժանում, բայց ո՞ր էր ՀՅԴ-ականների թասիքը

Դառնակցական երիտասարդներին իշխանական դասառույցներն ու նրանց օգնականները ծեծել են: Թեւեւ այժմ ծեծկռուի անմիջական մասնակիցները միաբերան լինում են, թե կռվի ժամանակ փլավ չեն բաժանում, բայց դարձից էլ դարձ է, որ երեք հոգով երեսուկն ղեմ ձեռնամարտի բռնվելն ու հավասարը հավասարին կռվելը նույնն է, թե առյուծի հետ անձեւանոցով կենաց-մահու կռիվ անես: Միջադեպից հետո դառնակցական երիտասարդները, սղառնական ամբիոններին կռիվ գնալով, ոսնասակ են տալիս հարցի իրավական ու ֆառաֆական կողմը՝ միաբերան լինելով, թե վնասվածներ չեն սացել, հիվանդանոց էլ չեն գնացել:

«Հայաստան» խմբակցության դասառույցները, սակայն, «Ազգ»-ի հետ գրույցում դիտեցին՝ հիվանդանոց տեղափոխվող էլ, վնասված սացող էլ եղել է, դարձադեպ նրանց էլ հասկանալ կարելի է, երիտասարդներ են, չեն ցանկանում տուժողի դիրքից հանդես գալ: Մեր դիտարկմանը, թե այդպես

հարցի ֆառաֆական-իրավական կողմն է տուժում, եւ սացվում է, թե «խփել են, խփել ենք, լավ ենք արել», ընդդիմադիր դասառույցներից մեկն այսպես արձագանքեց. «Խմբակցությունը ֆառաֆական գնահատական է սվել, ծանոթ չեք, էլ ի՞նչ անեմք»:

Իհարկե, ցավալի է, որ ընդդիմադիրները ֆառաֆական գնահատականը սուկ հայտարարության ձեւով են դասակարգում: Բոյկոտի հազար ու մի ձեւերի, ֆառաֆական ակցիաների ու դիտեցների մասին ես չեմ, որ դեմ է նրանց հուշեմ: Անկեղծ ասած՝ ինչ միջադեպից հետո ինքն դեմքերի զարգացման փոքր-ինչ այլ սցենար էի դասակարգում: Մտածում էի՝ հայաստանաբնակ բողոք դառնակցականները մի ֆանի ժամկա ընթացքում կհավաքվեն խորհրդարանի դարձաների մոտ, կբառաֆակեն Ազգային ժողովի շենքն ու ծեծկռուի մասնակից դասառույցների մանդատ վայր դնելը կդասառույցեն: Էլ չասած՝ դասառույցների մասին, որոնց ելույթներն այնքան ժամանակ ծեծկռուի թեմային կվերաբերեն, ֆանի

դեռ իշխանականները մանդատները վայր չէին դնի: Նկարագրված գործողությունների փոխարեն ՀՅԴ-ականները մախրնսրեցին մի ֆանի հոգով հավաքվել ԱՄ մոտի մոտ ու մաս թափ տալ ՔՊ-ականների վրա, թե մինչև Նոր սարի ժամանակ ձեզ՝ դեմ մանդատները: Գիտեք, սա անգամ ծիծաղելի չէ, սա դարձադեպ մանր ժողովություն է, ծաղր՝ սեփական կուսակցության նկատմամբ: Սա վկայումն է այն բանի, որ կուսակցական թասիքը վաղուց է երկրորդվել խորհրդարանում տարակառիկ ունեւարում: Ի՞նչ արեցին ՀՅԴ-ականները, երբ Փաշինյանի ջանքերով Ազգային հրադարակում հարձակվեցին Հրանտ Մարգարյանի վրա, դարձալ՝ ոչինչ: Նույն էլ այժմ է՝ հարձակվում են, ծեծում են իրենց համախոհներին, բայց մի մարդու դեմ անհանդուրժողականության դիտեցներ մախաձեռնելու փոխարեն «հողատու, կառիտույան» անդուլ, ոչինչ սվող ֆնսառույցաբար խորհրդարանական ամբիոնն են մառնում:

ՄԵՎԱԿ ՎԱՐԳՈՒՄՅԱՆ

«Ոսկուց էլ թանկ» կարսնֆիլը

-Մարտուն կարսնիլը ոսկուց էլա թանկ, տեց տրգ կար է, ֆիչ-ֆիչ իրականություն ա դառնում, առնվազն կույր դիտի լինես, որ չնկատես թանկացումները:

Հայաստանում կարսնֆիլի գներն «ասղաբաբախական» են, հաւովի առնելով, որ բերքի սակավություն չի եղել: Երեսունում կարծ տրջայցն անգամ բավարար է նկատելու, թե մարդիկ որքան մտադրված են սննդամթերքի բարունակական թանկացումից: Տեղեկացնենք, որ կարսնֆիլի մեկ կիլոգրամի արժեքը այժմ գերազանցում է 300 դրամը: Կարսնֆիլից բացի թանկ վաճառվում է նաեւ կաղամբն ու սեղողինը (զագարը): Կարսնֆիլի գները աճել են 66,7 տոկոսով, խոզի մսինը՝ 40,2 տոկոսով, բաբարինը՝ 31,7 տոկոսով, ձվինը՝ 27,4, կարագինը՝ 14,2, կաթնամթերքինը՝ 10, հացինը՝ 9,8 տոկոսով եւ այսպես բարունակ:

«Կարսնֆիլը երկրորդ հացն է կարելի է ասել, այն չենք կարող ինչ-որ բանով փոխարինել, անցած տարիներին անգամ դարձելով էինք առնում ձեռքով դասառ, հիմա օրվա հացի խնդիրը լուծելն է անգամ դժվար», - ասում է Տիկին ԱՆՆԱՆ:

Ըստ գյուղատնտեսների, ձեռքով ամիսներին կարսնֆիլի գինն էլ ավելի է բարձրանալու, մախրող սարվա համեմատ՝ ավելի թանկ է լինելու: Նրանց խոսքերով՝ դասառը ոռոգման ջրի դակասն է, որի մասին գյուղացիները բարձրաձայնում են դեռ տարակառիկ: Բավարար ֆանկությունը ջուր չունենալու դասառով կարսնֆիլի բերքն այս սարի սղառնածից ֆիչ է հավաքվել, ինչի հետեւանով գինը բարձրացել է: Երկուսիկայի մախարարի խոսքով՝ բերքի սակավություն չի եղել, բայց այն հարցին, թե լավ բերքի դարձաբայում ինչո՞ւ է կարսնֆիլը թանկացել, մախարարը մանրամասնում է՝ դասառը արտահանման մեծ ծավալներն են:

«Մեմ գիտեմ կարսնֆիլի խնդիր մասին, բայց կարծում եմ, որ սեղծված իրավիճակում չդիտի գրկեմ մեր ֆերմերներին իրենց եկամուտներն ավելացնելու հնարավորությունից: Եթե հնարավորություն կա արտահանելու ավելի բարձր գնով, ուրեմն ճիշտ գինը դա՛ էլ», - ասում է Զեռոբյանը:

Պատգամավոր Բաբկեն Թունյանը իր ելույթում անդրադարձավ գնաճի խնդրին: Նա ընդդեմ, որ դեմ է տարբերակել գնաճը գների աճից: Նա դիտեց, որ թանկացումը միջազ-

գային գներով է դայմանակարգված, եւ կա միջազգային վիճակագրություն, որը ցույց է տալիս, որ Հայաստանում գներն աճել են որոշ դեմքերում՝ ավելի ֆիչ, ֆան այլ երկրներում:

«Իհարկե, այն մարդկանց, որոնց եկամուտները ցածր են, այդ խնդիրները դրանից ամենելին չեն թեթեւանում, բայց նաեւ դեմ է փորձենք չհառարկել. օրինակ, կարսնֆիլի մասին, որ խոսում եք, ասում եք՝ ինչու են կարսնֆիլի գները թանկացել... թանկացել է, որովհետեւ կարսնֆիլի նկատմամբ դասառնաբար կա ավելացել է. ավելի ցած է արտահանվել, եւ գները, ըստ էության, բարձրացել են», - հավելեց դասառավորը:

Բայց թե՛ Բ. Թունյանը, թե՛ Վ. Զեռոբյանը այդպես էլ չեն անդրադարձել այս սարի կարսնֆիլի միջոցից ցածր բերքատվության դասառներին՝ զարնանը կրճատված ցանաբարածներին ու չորային տարում ջրի ոչ ճիշտ կառավարմանը, ինչի մասին բազմիցս խոսել են գյուղատնտեսները, մասնավոր:

Գուցե այն դասառով, որ այդ հարցն իշխանությունների իրավասության ներքո է, իսկ արտահանումը՝ ինտերնոն գործընթաց:

ՆԱՄԻԿ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Կիսաճանարսության ժամանակներում

ՄԵԼԱՆՅԱ ԲԱՂԱԼՅԱՆ

Պիտի չգարձանանք, որ ամեն բան այս-
դեպ եղավ: Մենք ստացանք այն, ինչ ցա-
նել էինք: չէինք ցանել սեր կամ կարել-
ցանք, առաջինը ցող էինք սվել անսար-
բերություն, ֆանահրանք, նախանձ: Դրա-
նից ֆաղափի մթնոլորտը չարագուցակ
ծանրացել էր մեր գլխավերում:

Հիմա էլ չենք սրտում, սրտընում, սովոր-
եցինք, ընտելացանք թերես:

Սակայն արթուն գիտակցությամբ մար-
դիկ կան, եւ կա թթվածնային սով:

Հիմա, երբ մեր արածների դասասխա-
նը վերլուծում ենք՝ իբր դասեր ֆաղելու,
ամենտուն շրջանցում ենք դասձառը,
թե ինչո՞ւ են մարդիկ այս ասիճանի ան-
սարբերացել: Արդյո՞ք ոչ այն դասձառով,
որ ճանարսությունը, ուղղամտությունը
արտաբերված էին մեր կյանքից:

Հիմա ֆաղափը մի սեսակ լվված, ասես
անմարդաբանակ սարածք լինի, փողոցնե-
րում Կիտիված, մոլորված դեմքեր՝ ուրան
ուզես: Հայացք չկա, բացակա է: Դա-
սարկ սարածություն: Մի փորձեք ակնա-
խոռոչներից այն կողմ ինչ - որ բան կար-
դավ: Ոչինչ չկա:

Որովհետեւ խաբված են:

Հուսահատված են:

Մոլորված են:

Իսկ ինչո՞ւ:

Որովհետեւ սիրում են խաբվել, այդ-
դեպ հե՞տք է արդե՞ր: Նրանք անսարբերա-
ցել են երկրի հանդեպ, որովհետեւ այս-
տեղ նրանց անվերջ անսեսել են, նրանք
զննում են, որովհետեւ հոգնել են խաբ-
ված լինելուց: Շատերը մշայլվում են, երբ
օգտագործվում է «այս երկիրը» արտա-
հայտությունը, այսպես ասում են, որով-
հետեւ օտարված են, օտարել են նրանց
այստեղից: Երբ մարդկային արժանա-
պատվությունն աղաքողովող, մարդու ի-
րավունքների, ազատության բավարար
դայնանքներ կլինեն այստեղ, այդ ժամա-
նակ վստահ կասեն՝ մեր երկիրը:

Նրանց չեն սովորեցրել զատել ցորենը
որոմից, կեղծիքը ճանարսությունից մար-
դու բնույթն է այստեղից՝ ծուլ է, չի փոր-
ձում ինքնուրույն բուժել մեքի կուրություն-
ը: Ու ֆանի որ բավական երկար վար-
ժեցվել են կեղծիքի, ճանարսությունը
դառնում է անհասկանալի, նաեւ՝ խորք:

Պատկերացնենք, եթե մեր ստորություն-
ը վարժված լինեք միայն մթին, միթե
երբ հայտնվեք լույսը, ավելի լավ կթվա
այն միանգամից: Բնավ. չէ՞ որ սկզբից
աչեքը ցավեցնում, ծակծկում է լույսը,
ուզում ես արագ մարել: Ժամանակ է
դե՞տք, որ վարժվես, ընտելանաս, հետք
սարբերակես լավն ու վատը: Երբ միտք
մուտք է, դու այլ բան չգիտես, չես տեսնում,
երբ քեզ մեծադեպ կերակրում են կեղծի-

րով, բթանում են այդ զգայարանները
սնող անոթները:

Մի տեղ՝ մանկուրթ տասներ, աշու-
ձախ՝ ընչաֆաղց վաճառուներ, ճար-
դիկ լարախաղացներ, կակղամորթ,
զծուծ փոքրիկներ, ֆրիսոնյայի դասնու-
ճան առած ինքնահավան մեծամիտներ,
ժողովրդավարության փեսուրներով ֆո-
ղարկված դիկսասորներ՝ անհաճ իրենց
սովերի հետ անգամ, դասնության ավե-
րակների միջից սուր ճոճող ազատական-
ներ, սեթեւեթող դրամափկներ, դասվա-
զուրկ բարոյախոսներ մթնոլորտը հիմա էլ
սրանք են լողոտում՝ օրուգիտեր եթերի մը-
ցավագում: Կար ժամանակ՝ մի կարծ
նոսայի վրա էին մարդկանց դառնում, ու-
ղեղները նախադեպ մարելով, որ սոյի-
սակ թղթի վրա հետք ինչ ուզեցան՝ գրեն:
Նախորդ Երջանի կեղծ հայրենասիրու-
թյան ֆարոգի դառը դոսուղները դիտի
վայելեին, որ հասկանալի, թե ուրան
ժինծու էր դա: Ինչ հեճույթամբ, չէ՞, ե-
րեկվա ոչմիթիզականներն այսօր վերած-
վեցին ամենթիզականների, թե, օրինակ,
սահմանը երկրի այնտեղ է, որտեղ մեր
զինվորն է կանգնած զինվորը հո անա-
ռիկ ամրոց չի՞, նա Եւրոպայի է, հրամա-
նի ենթարկվող, որտեղ ուզեցան՝ կկանգ-
նեցնեն:

Ահավասիկ, հայտնվել ենք մի սարած-
քում, որտեղ ամեն ինչի համար տեղ կա,
միայն ճանարսությունն է անտեղ: Խեղդ-
վում էինք կեղծիքից, հիմա էլ լործուն կի-
սաճանարսությունն է մեջտեղ եկել, մի
նենգ սարդոսայն, որտեղ կեղծիքն ու ճո-
ճանարսությունը խառնել են այնպես, որ
զուլիս չհանես, ձեռքի թափ տես ու հե-
ռանաս, կամ մեկուսանաս:

Հայկ Մարտիրոսյանն ասում է. «Մեզ
ծայրահեղական են համարում, որովհե-
տեւ մենք ծայրահեղորեն դեմ ենք կեղծի-
քին»:

Ու ես մտածում եմ, թե ո՞նց ենք ճեղքե-
լու մեր կյանքը թունավորող, մեզ ֆանող,
ուժաստղառ անող այս տիղը, կեղծիքի
այս հաս, կարծրացած դասը:

Մարդիկ ամենից Եւս վախենում են
խաբվելուց՝ արժանապատվությունը ա-
մենից հարվածող, տրոտող, ցավոք, Եւս
սարածված այս երեւոյթից: (Մարդիկ էլ
կան, որ հոյարանում են սրանով): Շա-
տերը մորից են փորձում հավասար, որ-
դեպի կարողանան արդե՞ր ու մորից են
խաբվում: Եվ հոգեբանորեն արդարաց-
վում է, երբ դառնում են անսարբեր: Մի-
թե ճարդիկ այս մանիպուլյատորները
հանցագործներ չեն սրանք հոգեդեպ են
ստղանում մարդկանց:

Այս դասձառով է, որ Երեսնում մար-
դիկ չեն ժողում, միմյանց դեմին չեն
նայում, եթե նայում են՝ մութ կասկած-
ներով, անվստահությամբ: Այս դասձա-
ռով է, որ կարեկցանքն իստղառ վերաց-
ված է այստեղ, փոխարենը ասելություն
ու անսարբերություն՝ ուրան ուզեք:

Մտերը ֆարագրել, ինքնակենսոնացած
հիվանդների են վերածվել: Գուցե դա-
սահակակ չէ, որ ազգային Եւրոպան՝
մեզ վստահությամբ ամենից Եւս վարա-
կող առաջնորդը բժիշկ է, սրաբան: Մեր
սրերը բուժման կարոս են, բժիշկ:

Այնդիպի զգացողություն ունեն, թե
այն ինչ կասարկում է մեզ հետ, ազգա-
յին ֆաղափական, անգամ գոյաբանա-
կան խնդիր չէ միայն, այլ մարդաբանա-
կան, խորը բարոյական, հոգեբանա-
կան: Ջրաժանը նեճված է: Սահմանա-
զատում կոչվածը սարածքային աճխար-
հագրական նշանակությամբ չէ զուս,
այլ հոգեբան ինքնության փորձություն է
լուրջ՝ թե որ կողմում ես դու, ի՞նչն ես
ընտրում:

Կան արժեքներ՝ կեղծ ու ճանարիտ, կա
լույս, կա մութ...

Զուրը թանկացել է, անձրեւաջուր խմել

Հայաստանի «հոյարս ու արժանապա-
տիկ» ֆաղափացիները 2022-ի հունվարի
մեկից 1 խորանարդ ջրի դիմաց նախկին
180 դրամի փոխարեն 200 դրամ կվճա-
րեն: Հանրային ծառայությունները կար-
գավորող հանձնաժողովի որոշումը չի
սարածվի միայն սոցիալադեպ անապա-
տիկ խավի վրա: Հանրային հարթակնե-
րում ու սոցիալական ցանցերում մարդիկ
բողոքում, սրենդում ու սրանում են, թե
ջրի գինը վաղուց էլ ջրի գին չունի: 2018-
ի ֆաղափական վերադասավորումների
ժամանակ Նիկոլ Փաճինյանին իճխա-
նության բերած մեր հայրենակիցները հի-
ճում են՝ ինչդեպ էր 2018-ի խորհրդարա-
նական արտաքեր ընտրությունների ֆար-
գարճակի ժամանակ Փաճինյանը խոսք
սալիս, որ մինչեւ 2024-ը ջրի սակագինը
չի փոխվելու:

«Կառավարության ու «Վեոյիա ջուր»
ընկերության բանակցությունների ար-
դյունքում որոճվել է, որ մինչեւ 2024 թվա-
կանը Հայաստանում խմելու ջրի թանկա-
ցում տեղի չի ունենալու: Այս հեճի վրա
ՀՀ կառավարությունը, Հայաստանի հան-
րությունը նոր հարաբերություններ կկա-
ռուցեն ֆրանսիական կազմակերպու-
թյունների հետ: Սա «Վեոյիա ջրի» ու մեր
կառավարության համագործակցության
առաջին լուրջ օրինակն է», - հոյարսու-
թյամբ բարձրաճայնում էր Փաճինյանը:
Թե ո՞ր մնաց կառավարության ու մաս-
նավոր ընկերության համագործակցու-
թյունը, կամ ի՞նչ հիմքով էր Փաճինյանը
խոսումներ սալիս, ենթադրել կարելի է:
Փաստն այն է, որ երկրի առաջին դեմի
վստադեցումները կարճ ժամանակ անց
հոյս են ցնդում եւ իրականանում ճիճ-
ճեւճիտ հակառակ սցենարով:

Փաստ է նաեւ, որ Փաճինյանի՝ իճխա-
նության գալուց ի վեր ոչ միայն ջուրը, այլ
նաեւ էլեկտրաէներգիան, գազը ու կենսա-
կան նշանակության դարճանային մի ճար-
ֆաղափներ են թանկացել: Ընդդիմադիր
եղած ժամանակ, հիճեցնենք, Նիկոլ Փա-
ճինյանը հեզնում էր ՀՀ-ական այն
դասզանավորներին, որ ասում էին, թե
աղաքները մի փոխարեն կարոսֆիլ ու-
ճելու մասին դեճ է մտածել: «Միսը թան-
կացել է, սոյս ու սխոսր կերեք», - Աճ ան-
բիոնից հեզնում էր նա: Եթե ընդդիմադիր
Փաճինյանի սրանաբանությամբ ճար-
վենք, աղա իճխանությունը վաղը, մյուս
օրը ջրի սակագնից դճոդող ֆաղափացի-
ներին կարող է խորհուրդ տալ, թե «ի՞նչ է ե-
ղել որ, ջուրը թանկացել է, անձրեւաջուր
յուլա գնացեք»:

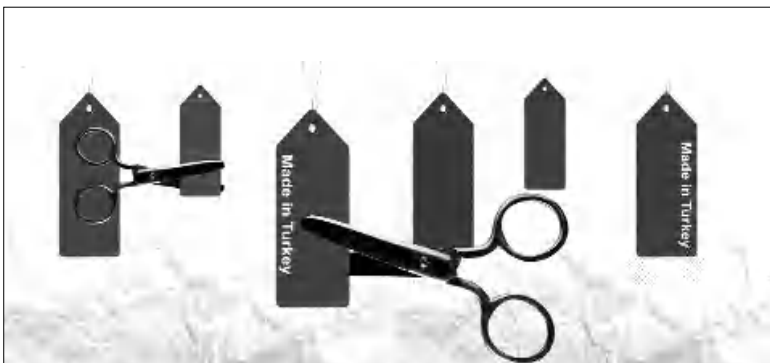
ՄԵԼԱՅ ՎԱՐԳՈՒՅԱՆ

Բաղափական որոճման սնտեսական նրբերանգները

Թուրքական աղաքներին Հա-
յաստան ներկրումն արգելելու
թեման կրկին օրակարգում է.
մինչեւ սարճվեք լրանում է ար-
գելի երկրորդ վեցամսյա ժամ-
կեքը: Չմայած մեկ սարի առաջ
սահմանված արգելիքն՝ թուրքա-
կան աղաքները ճարունակում
են ներմուճվել Հայաստան այլե-
այլ ճանաղարհներով, մասնա-
վորաբար՝ 3-րդ երկրներից վերա-
վաճառի միջոցով:

Շատերի կարծիքով արգելիքը ձե-
ւական բնույթ է կրել, ոմանք էլ
համարում են, որ տեսանելի օրի-
նակներ կան, թե ինչդեպ է տե-
ղական այս կամ այն արտադրու-
թյունը որոճ առաջընթաց գրան-
ցել թուրքական արգելելու ար-
դյունքում:

«Թուրքական աղաքները
Հայաստան են հասնում relabel-
ing-ով (վերադիտակավորում):
Այսինքն՝ Վրաստանում դրանք
փոխվում են ծագման երկրի սեր-

ճիֆիկաներով, բերնդներով: Եվ
Հայաստան են մտնում ոչ միայն
թուրքական, այլեւ արդրեջանա-
կան աղաքներ», - ասաց սնտե-
սագիտության դոկտոր, դոկտոր
Թաթուլ Սանասերյանը:

Ըստ Սանասերյանի, Հայաս-
տանին, չի հաջողվում թուլաց-
նել կախվածությունը թուրքա-
կան աղաքներից ու դրանք

փոխարինել ԵԱՏՄ երկրների ար-
տադրանքով: Նա նճում է, որ Հա-
յաստանը մեծ ներուժ ունի
գյուղմթերքների արտահանման,
սննդի արտադրության, գյուղմ-
թերքների վերամճակման մասով,
ակիոլային եւ ոչ ակիոլային
խմիչքների, հյուրերի, դադաճո-
ների արտադրության մասով,
բայց դեճ է այս ուղղությամբ

ավելի համարված ֆայլեր իրա-
կանացնել:

Գործարար **Ա. Հակոբյանը**
նճում է, որ մեկ սարում թուրքա-
կան աղաքների ներմուճման
արգելիք ոչ մի դրական ազդե-
ցություն չի թողել հայկական
գյուղմթերքի ճուլայի վրա: Պատ-
ճառն, ըստ նրա, այն է, որ թուրքա-
կան միրզն ու բանջարեղենը
Հայաստան են ներկրվում այլ
երկրի ծագման հավաստագրով:

«Վերահսկողությունը Եւս
թուլ է, եթե արգելվում է, աղա
դեճ է մինչեւ վերջ հետեղա-
կան լինել, այլադեպ՝ ամեն ինչ
դառնում է ձեւական: Արհեսա-
կան արգելի դեղում, երբ օրեն-
քում կան բացեր, ներմուճողները
միճ էլ զարոտի ճանաղարհ-
ներ զսնում են», - ասում է Հակո-
բյանը:

Բոլոր դարազաներում, ճար-
ի համար ակնհայտ է, որ ներմու-
ճողները հաճախ Երջանցում են
օրենքը՝ զարոտի ճանաղարհ-
ներով թուրքական աղաքները Հա-
յաստան հասցնելով, իսկ կառա-
վարությունը ջայլամի մոնտցում
է ցուցաբերում:

Էկոնոմիկայի նախարարու-
թյունը նախագիճ է մճակել, որը
ենթադրում է թուրքական աղ-
րանքները ներմուճելու արգելի
երկարացում եւս վեց ամսով:
Սակայն, թե ինչ հաճվարկներ ու
վերլուճություններ են ընկած այդ
նախագիճի հիմքում, հայտնի չէ:
Մինչեւ այժմ որեւէ վերլուճու-
թյուն չի ներկայացվել հանրու-
թյանը այն մասին, թե ինչդեպ է
այս արգելիքն արգել հայկական
ճուլայի վրա:

ՎԱՍՄԻԿ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

ԱՆԱԴԻՏ ԳՈՎԱԾՅԱԼ

Մերկելի դարաւերջանն ավարսվեց, աւխարհը կարոտելո՞ւ է նրան

Նիմերի, երիտասարդների համար իրենց սեսած միակ կանցելերն էր:

Գերմանիան նոր կառավարություն ունի. Դեկտեմբերի 8-ին Բունդեսթագը փակ գաղտնի փլեյարկությամբ 736 դաս-գամավորներից 303 դեմ, 395 կողմ ձայնով ընտրեց Գերմանիայի Դաւանության 9-րդ կանցելին: 63-ամյա սոցիալ-դեմոկրատ իրավաբան **Օլաֆ Շոլցը** ժողովում, հեզ մարդու տղավորություն է թողնում, ֆաղափական բանավեճերում կարող է վերլուծում է երկար ու դանդաղ, նրան ճանաչողներն ասում են, թե մինչ Շոլցը որոշում կկայացնի, նախասակը շատ ջուր կխմի, կամ՝ հայերիս մի փչափազանցված ձեւակերտմամբ՝ գործի աչիք դուրս կգա: Մի խոսքով՝ արագ որոշումների մարդ է: Կինը՝ **Բրիտա Երնսը** 2017-ից ի վեր Բունդեսթագը երկրամասի կրթության նախարարն է: Ամուսիններն ամուսն են Պոստդամում, երեխա չունեն: Շոլցը խոստովանել է, թե կնոջն է դարձնում սպորտով զբաղվելու, ընթերցանության ժամանակ զսնելու համար: Իսկ Շոլցի հայրը հետեւյալն է ասել՝ կանցելը դառնալով 12- ամյա Օլաֆի երազանքն է եղել: 1958-ին Օսնաբրյուխում լոյս աւխարհ եկած Շոլցը հասակ է առել Զամբուրգում, ուսում է եղել, գիտնական, նույնիսկ լաթնեղենի ուսուցչի սխալներն է ուղղել, դասն է նորընտիր կանցելի հայրը «Բիլդ» թերթին:

Գերմանիայի նորընտիր կանցելերն առաջին անգամ կղեկավարի երկիրը սոցիալ-դեմոկրատների (SPD), ազաւ-դեմոկրատների (FPD) եւ կանաչների կազմած կոալիցիոն կառավարությամբ:

Հայ հանրությանը նոր կառավարության կազմում մի ծանոթ դեմք կա՝ գյուղատնտեսական տնտեսական նշանակված կանաչներից **Յեն Լոգերմիրը**, որի անունը 2015-16-ին համառոտ ամեն ու Երջանառվում էր հայկական մեդիայում՝ Բունդեսթագի Հայոց ցեղասպանության բանաձեւի թեման արծարծելու: «**Ազգ**»-ում հրատարակված նրա հետ մեր հարցազրույցից սարիներ են անցել, բայց վստահ չեմ, որ նրա՝ Ռուսաստանի հանդեպ կարծիքը դիրքորոշումը, ԼՂ հարցը ռուսական սասարմամբ ու ազդեցությամբ դայանաւորելու մեկնաբանությունը դուրսընդհին փոխված լինի, նույնիսկ 2020-ի դասերազմից հետո: Բայց այսօրիս՝ մեզ համար զգայուն է կարեւոր հարցերի մասին դեռ առիթ կունենանք գրելու:

Մի կարեւոր շեշտադրում՝ Շոլցը Վիլի Բրանդից, Զեյլնուս Շմիդից, Գերհարդ Շրյոդերից հետո սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության չորրորդ կանցելերն է: Պատմության մեջ դրոշմաված այս անունների շարքը լրացնելն արդեն մեծ դարձավորություն է:

Դեկտեմբերի 8-ին Բունդեսթագի հյուրերի համար նախատեսված թղթակում էր նաեւ **Անգելա Մերկելը**, որին նոր կանցելի ընտրությունից առաջ երկար հոսնկայա ծափահարեցին: Ավելի քան 30 տարի Բունդեսթագում, իսկ կանցելի դաստնում 5858 ու դաստնավարելուց հետո, Մերկելը թոշակի անցավ: Նա չկարողացավ գերազանցել Զեյլնուս Զոլի ռեկորդը, որ 12 օրով ավելին է, բայց՝ 16 տարին «մի ողջ դարաւերջան» է. Պատա-

հոր՝ Զեյլնուս Զոլի հիշատակը, որ դաստնաթող լինելուց հետո հենց այդ գրասենյակում է գործել: Վերջին տարիներին Անգելա Մերկելին Գերմանիայում «մութ՝ մայրիկ» են ասում, բայց շատերն են հիշում, որ Զոլի՝ Մերկելին ուղղված «իմ աղջնակ» փաղափական դիմելաձեւն էլ չէր շրջանառվում, երբ Մերկելն ակնհայտ իրեն հեռացրեց նախկին կանցելից, սա այն ժամանակ, երբ կուսակցական շրջանակներից դուրս էլ սկսեց սարածվել Զոլի կոռուպցիոն գործարհների մասին տեղեկությունը: Նոր գրասենյակն արդեն կախվորել է Մերկելը՝ դասին Կոնրադ Ադենաուերի նկարն է, դաստնության մեջ բացառիկ ֆաղափական, կուսակցական գործիչ, որ դարձված Գերմանիային վերադարձել է համաւախարհային հարթակ: Մերկելն, ասում են, հենց նրանից է սովորել եւ աւխարհի ֆաղափական գործիչներին տղավորել իր բացառիկ ոճով՝ դարձված ին ու հաղթածին ձայն տալու, նրանց ունկնդիր լինելու, բանակցությունների միջոցով որոշում կայացնելու «արճնությունը»: Ինչպես Գերմանիայում սիրում են բնութագրել, Մերկելը «սոսիկյան» համբերատարությամբ եւ լուռ հետեւում էր իր մասին ֆաղափական հակառակորդների հնչեցրած ֆննդատարություններին, հարկ չէր համարում բոլոր ելույթներին դասասխանել, բայց երբ կարեւոր էր համարում, նույնիսկ սարիներ անց «վրձ» լուծելու վերաբերյալ էր: Մերկելն, ասում են, բացառիկ ունակ կուսակցական ունեւ. Կարողանում էր միավորիչ եզր զսնել իրարից բավականաչափ տարբեր տեսակետների միջեւ, արճաբան ղեկավար գուգախեղող ուղիները մերձեցնել: 67-ամյա Մերկելը երբեք չի դժգոհել, թե ժամանակը փչ է, դասասխանասկությունը՝ շատ, իսկ 16 տարում 4,7 միլիոն եվրո աւխասավարձի համար արժե՞ գործիչ աւխասել, երբ «Զիմենսի» նախկին ղեկավարը մեկ տարում այդ գումարի մեկ երրորդն է վասակել: Նրա հարսնությունն իր իշխանությունն էր, որ ուներ թե՛ երկրում, թե՛ դրա սահմաններից դուրս, այն գիտակցումը, թե իրեն է վերադասակցված վերջին խոսքը, վճիռը, որոշումը: Պատճառնաւարման հրաժեշտի առիթով Մերկելին Զինաստանի նախագահն անվանել էր «չին ժողովրդի հին բարեկամ»:

Կանաչների ներկայացուցիչ ԳԴԶ արճործնախարար 40-ամյա **Աննալե-նա Բերբոլը** ամենայն հավանականությամբ իր կոշ դիրքորոշումը կակուղ դարձնելու մտադրություն չունի, ինչին Պեկինն արդեն արճագանգում է: Գերմանական մամուլի բնորոշմամբ, Մերկելը սոցիալիստ հեղափոխականներ, ավելի ուշ բռնակալներ դարձած Ֆիդել Կաստրոյի, Ռոբերտ Մուգաբեի, Զուգո Զավեսի, ինչպես նաեւ ԱՄՆ նախկին նախագահ Նիխոնի հետ նույն շարքում է հայտնվում: Ամերիկա-չինական սրված հարաբերությունների ժամանակ Մերկելը կայունության խարիսխ էր Պեկինի համար:

Շոլցի համար արճաբան ֆաղափականությունը դժվար ֆննդություն է լինելու: Հասկալու երկու երկրի՝ Զինաստանի եւ Ռուսաստանի հանդեպ կոալիցիոն գործընկեր կանաչների կուսակցությունը ներկայացնող արճործնախարարը դժվար թե շարունակականություն որդեգրի: Նորանաւարակ արճործնախարար Բերբոլը, ինչպես Գերմանացի լրագրողներն էին բացահայտել եւ հրատարակել նախընտրական արճալի ժամանակ, առցանց իր կենսագրականներում որոշակյալներ «արբարել է», հրատարակյալն նրա ելույթներում հնչած խոսքը գործ դառնալու ֆուրայում ինչպե՞ս կթրծվի, որ ֆաղափական, շատ երկար սղասել չի տա:

Արդեն երեկ՝ դեկտեմբերի 9-ին ԳԴԶ արճործնախարար Բերբոլն իր առաջին այցն է կասարել արճերկիր՝ բնականաբար Փարիզում հանդիպումներից հետո ուղեւորվելու է Բրյուսել, իսկ այնուհետ Կարճաւա: «Եվրոպացի մեր գործընկերները կարող են հոյս դնել եւ վստահ լինել, որ Եվրոպան ԳԴԶ արճաբան ֆաղափականության առանցքն է», ասել է Բերբոլը: Ռուսաստանի հանդեպ ավանդաբար բարեկամական դիրքորոշում ունեցող սոցիալ-դեմոկրատները, այդ կուսակցության անդամ կանցելերը կկարողանա՞ մեղմել Մոսկվայի հանդեպ կանաչների, ինչպես նաեւ կոալիցիոն մյուս ուժի՝ ազաւ-դեմոկրատների կոշ դիրքորոշումը այն դարձալու, երբ Պուտինը, Գերմանացիների ձեւակերտմամբ սղասում է Ուկրաինային, դժվար է կանխատեսել: Նույնը՝ Պեկինի դարձալու: Շոլցը առաջիկայում դիտի որոշում կայացնի՝ Գերմանիան միանում է ձեւաւային օլիմպիական խաղերի դեմ դիվանագիտական բոլորին, Գերմանական ներդրումները, կոնցրետները կախյալ է դարձնում մարդու իրավունքների հարցը գերադաս համարելով:

Հաջորդ վճռական հարցը Իրանի ատոմային գործարհի շուրջ բանակցություններն են, որի հանդեպ Իսրայելն իր անվստաւության դասահանջն է ձեւակերտում: Շոլցն իհարկե ուրբաթ օրը Փարիզ կմեկնի՝ հաստատելով Գերմանիայի սարիների ավանդույթը՝ Ֆրանսիան առաջին գործընկերն է, բայց իրարից շատ տարբեր այս երկրների առաջնորդներն այժմ նոր մարտահրաւրներ են հաղթահարելու՝ հակադաս ֆինանսների, դաստնության, կլիմայական հարցերն են մակերեսին: Փարիզը հունվարին սասնճում է ԵՄ նախագահությունը եւ կարեւոր է ԵՄ անդամակից 83 միլիոնանոց Գերմանիայի մասնակցությունը Ֆրանսիական նոր ծրագրերին:

Դիտողների մի մասը հակված է կարծելու, թե Թուրքիայի հանդեպ խիստ ֆաղափականություն է որդեգրելու Գերմանիան: Մարդու իրավունքները ունահարող Էրդողանի սուր ֆննդատներն են կանաչները, նաեւ դեմ են Թուրքիայի եւ ԵՄ-ի միջեւ փախսականների հարցով գործարհին, այն վերջ դնելու դասահանջն են ներկայացրել: Բայց այս եւ այլ հարցերի մասին՝ առաջիկայում:

«Հայաստան» խմբակցությունը հայտարարում է, թե գործուղումների չի մեկնելու: Բոլորն իրենց թիմակիցների նկատմամբ իրականացվող ֆաղափական հետադիմումներն են բացատրում: « Զանի դեռ մեր դասգամավորների նկատմամբ իշխանությունը հետադիմումները չի դարձրել, մենք միջազգային հարթակներում անելիք ու ասելիք չունենք», - ասում են ընդդիմադիրները: « Պատիվ ունեն» դասիմը, ի դեմք, բոլորին չի միացել: «Հայաստան» խմբակցությունը, փաստորեն, դուրս է գալիս Հայաստանի սահմաններից ու Եվրոպային կամ աւխարհին մերժում՝ նրանց ու անգամ մեզ համար անհասկանալի եւ անհամարճաւական բառաղաւարտ ու դասահանջներով:

Ամիս ու շրամաբանված բոլոր

Ինչ է կորցնելու կամ շահելու հուժկու այդ բոլորից, օրինակ, ԵԽԽՎ-ն, իհարկե՝ ոչինչ, փոխարենը Հայաստանի շահերը, ռազմագերիների հետ կաղված հարցերը, ՀՀ-ին սղառնացող վսանգների մասին բարձրաձայնումներն են ավելի փչ, ավելի սկար մասուցմամբ հնչելու միջազգային ամբիոններից: «Հայաստան» խմբակցության դասգամավոր, ՀՀ նախկին փոխվարչադատ **Արմեն Գեւորգյանը**, որ դասարանների առջեւ իր շուրջ կասարվող իրավական գործընթացների մասին մեծագույն սիրով ու էնուզիազմով է հարցազրույց տալիս, գործուղումների բոլորի թեմայով Աժ-

ում մեր հարցին չդասասխանեց: «Դեռ դեռ է մասծեմ՝ խոսեմ այդ մասին, թե՞ ոչ», - ասաց դեռեւս փոխվարչադատի դաստնի հովերով տարված Գեւորգյանը, որն, ի դեմք, ԵԽԽՎ դասվիրակության կազմում է: Գեւորգյանի ու մյուսների համար, որ ՀՀ-ից դուրս գալ չեն կարող դասարանի արգելի դասճառով, վստահ են՝ արգելի վերացումն առաջնային է, ոչ թե, որ, օրինակ, գնան ու դրսի գործընկերներին հանդեմ հայանդաս ելույթներ ունենալ կամ դիրքորոշում որդեգրել: Գործուղումներից հրաժարվելու ֆայլը գուցե հասկանալի լինեւ, եթե դասգամավորները նաեւ

Աժ բոլոր միտերը բոլորներին կամ հրաժարվեին մանդատներից՝ դասահանջելով, որ ֆանի դեռ իրենց ընկերներն ազատության մեջ չեն, Աժ չեն գնա: Բայց եթե մանդատը վերցրել են, աւխասավարձ են սասնում, վրադիր էլ՝ իրենց իսկ կողմից ֆննդատված դարճեւաւճարը դրամատանակում տեղաւորում, աղա դարճաւոր են կասարել դասգամավորի իրավասության մեջ մսնող բոլոր դարճականությունները: Ու դա ոչ թե բարի կամի դրսեւորում դեռ է լինի, այլ գիտակցված աւխաստն՝ ի շահ դեռության ու երկրի առջեւ ծառացած խնդիրներին:

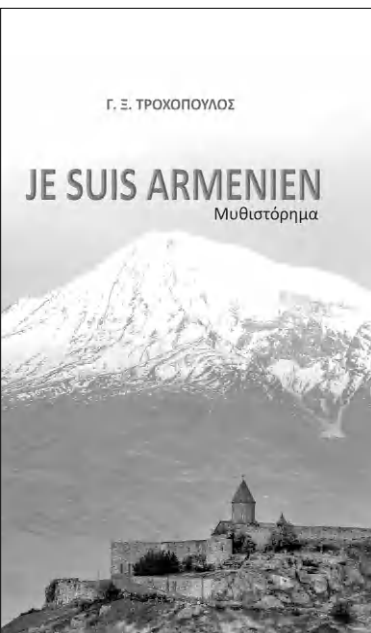
Նամակ Արցախից

Անվանի գիտնական, հայկական էներգետիկական ակադեմիայի հիմնադիր նախագահ, «Ազգ»-ի թղթակից Ստեփան ՊԱՊԻՅԱՆԻ «Արցախի էներգետիկական» գիտական մեթոդական վերաբերյալ բարձր կարծիքն արձայնակ է հարապահանջության էներգետիկայի ոլորտի զարգացման համար:

«Արցախի էներգետիկական» գրիմ խորը ուսումնասիրությունների արդյունքում ներկայացված են ինչպես էներգետիկայի տարբեր ճյուղերի ստեղծման ու զարգացման զարգացումը, այնպես էլ առաջարկություններ ներկա իրավիճակից ելնելով դրանց հետագա զարգացման համար: Մեզ համար առանձնապես հետաքրքիր ու կարևոր է էլեկտրաէներգետիկայի վերաբերյալ հեղինակի ներկայացրած ուսումնասիրություններն ու եզրակացությունները: Գրիմ փաստերն առանձին ներկայացված է «Արցախ ԴԵԿ» ԲԲԸ-ի վերաբերյալ՝ ստեղծման օրվանից մինչև օրս ուսումնասիրություններ, վերլուծություններ, տեղեկատվական սյուլներ, որոնք մեր կարծիքով մեծ հետաքրքրություն կառաջացնեն հանրության լայն շերտերի մոտ: Ստեփան Պապիյանի «Արցախի էներգետիկական» գիրքն իր ուրույն տեղը կգրադեցնի Արցախի էներգետիկայի զարգացման աստիճանում, ինչպես նաև գիտական նյութ կհանդիսանա բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում աղագա մասնագետների ուսուցման գործում, գրում է «Արցախ ԴԵԿ» ԲԲԸ գլխավոր սնորհն **Վ. Բեգլարյանը:**

Խմբագրության կողմից: Ուրախալի է Արցախի էներգետիկայի ոլորտի զարգացման համար: Արցախի էներգետիկական գիտական կենտրոնում միջոց էղել է կման էներգետիկ հիմնահարցերը, նաև այն զարգացնել, որ դրանք զարգացնեն մակարդակով ներկայացնում է ճանաչված գիտնական Ստեփան Պապիյանը:

Մի նոր հայապատում հունարեն վեպ

Վերիայում (Հունաստան) լույս է տեսել հույն ժամանակակից գրող **Յորդոս Զսանթոս Տրոխոպուլոսի** «Je suis arménien» (Ֆրանսերեն՝ Ես հայ եմ) վեպը Հայոց ցեղասպանության մասին: Առաջին գլուխը վերաբերում է Սողոմոն Թեխիրյանի դասավարտությանը, երկրորդը՝ Արթուր Համիդ Բ-ի դեմ 1905 թվականի հուլիսին Կոստանուպոլսում տեղի ունեցած մահափորձին: Այնուհետև վեպը զարգանում է օսմանյան բանակի մի թուրք սղայի եւ մի հայուհու սիրո զարգացման միջով:

Հեղինակը մասնավորապես նշել է. «Ինձ հետաքրքրում է՝ որքան տարբեր կլինեն իրավիճակը Օսմանյան կայսրությունում, եթե չլինեին հայերի եւ այլ քրիստոնյա ժողովուրդների՝ հույների եւ ասորիների ցեղասպանությունը, եթե սարսափելի ժամանակներն էլ ավանդույթներ ու մեծ ունակություններ ունեցող ժողովուրդներին թողնեին արդեւ խաղաղության մեջ: Չեմ կարող զարգացնել, թե ինչ կասարյալ տեսություն կլինեին: Օսմանյան կայսրությունը ղեկ է օգտագործել այդ բնակչությանը իր հսկա-

յական շահերի համար, ոչ թե ոչնչացնել նրանց: ...Ինձ նմանակն ընթերցողի մոտ հայերի նկատմամբ համակրանքի եւ արդյունակցման զգացումներ արթնացնելն է, որոնցից ինքն իր մեջ բարձրաձայնի՝ JE SUIS ARMENIEN: Եթե դա ինձ հաջողվի, աղա շատ երջանիկ կլինեմ»:

Գրի նախաբանը գրել է Հունաստանի կիլիկյան թեմի հոգեւոր առաջնորդ Գեղամ արք. Խաչերյանը: Հեղինակը վեպը ձևակերպել է Փոլ Չորբաջյանին: «Հայոց ցեղասպանության ծավալում թեմայով զբաղվելու ժամանակն ու առիթը եղավ իմ ծանոթությունը հայկական մի բացառիկ ընթացիկի՝ Փոլ եւ Վասիլիկի Չորբաջյանների եւ նրանց զավակների՝ Առաքելի, Կատրինայի եւ Խրիստինայի հետ: Երախտագրեմ նրանց, քանզի ինձ հնարավորություն սկսեցին գրել այս վեպը, որը հարգանքի նվազագույն տուրքն է թուրքերի կողմից հայերի դեմ կատարված վայրագության զոհերին»:

Գրող, երաժիշտ Յորդոս Զսանթոս Տրոխոպուլոսը մասնագիտությամբ դերագործ է: Ծնվել է Վերիայում, ժոնսաղի փախսականների ընթացիկում: Ուսանել է Աթենքի Արիստոտելի համալսարանում եւ Սալոնիկի կոնսերվատորիայում: Որոշու դաճակապես ելույթներ է ունեցել Հունաստանում եւ արտերկրում: Հույն գրողների միության անդամ է: Թղթակցում է Վերիայի մամուլին եւ համահունկական մի կայքի: Հեղինակ է նաև «Զաղափաղի Զսանթոսի», «Անջնջելի դրոշմ», «Վանդա» գրքերի:

Ավելացնենք, որ արդեն իսկ առկա է վեպի հայերեն թարգմանությունը (թարգմանիչ՝ **Մարիա Լազարյան**), որը սղատում է տղագրության բարեղատես առիթի:

Ա. Բ.

Ուրախալի լուր Ֆրանկֆուրտից

Աշխարհի ամենամեծ գրի տնավաճառը՝ Frankfurter Buchmesse-ը, տեղի է ունեցել 2021 թվականի հոկտեմբերի 20-ից 24-ը: Միջոցառումն անցկացվել է իր համար նոր ձեւաչափով. միևնույն ժամանակ ավանդական ծրագիրն աշխատել է Մայնի Ֆրանկֆուրտում (Գերմանիա) ցուցահանդեսային կենտրոնում եւ ցուցահանդեսի վիրտուալ տարածքում ներկայացված առցանց ստեղծերով:

Ֆրանկֆուրտի գրի տնավաճառը գրի ամենամեծ եւ ամենամեծ-կայացուցչական տնավաճառն է աշխարհում: Ցուցահանդեսը տեղի է ունեցում ամեն տարի հոկտեմբերի կեսերին: Հինգ օր ցարունակ դրան մասնակցում են ավելի քան 7000 ցուցահանդեսներ աշխարհի ավելի քան 100 երկրներից եւ ներկա են գտնվում մոտ 300000 այցելուներ:

Ֆրանկֆուրտի գրի տնավաճառը ոլորտի փորձագետների հանդիման վայրն է: Հրատարակիչներ, գիտնականներ, հրատարակչությունների գործակալներ ամեն հոկտեմբերին հավաքվում են նոր բան ստեղծելու համար: Ֆրանկֆուրտի գրի տնավաճառը գրի, գիտության, հեղինակային իրավունքի օգտագործման եւ լիցենզիաներ ստանալու

համար աշխարհի ամենակարևոր հարթակն է:

Միջոցառումն ավանդաբար ստանում է ամենալայն լուսաբանումը ողջ աշխարհում լրատվամիջոցների կողմից եւ ակտիվ հետաքրքրություն է առաջացնում համաշխարհային հանրության մոտ: 2021 թվականին ցուցահանդեսը լուսաբանել է ավելի քան 10000 լրագրող ամբողջ աշխարհից:

Անվանի գիտնական, Հայկական էներգետիկական ակադեմիայի հիմնադիր նախագահ, «Ազգ» թերթի երկարամյա թղթակից **Ստեփան Պապիյանի** գիտական աշխատանքների անոտագրաները ընդգրկվել են հրատարակված հեղինակավոր կատալոգում «Frankfurter Buchmesse 2021»: Անուշտ ուրախալի է, որ գիտնականը միջազգային մակարդակով բարձր էր արժեքավորվել ու հեղինակությունը:

Հարկ է նշել, որ Ս. Պապիյանը որոշու գիտնական անընդհատ ուղևորներ է մեջ էլ: Նա մեծ հեղինակություն է վայելում ոչ միայն Հայաստանում եւ Արցախում, այլ նաև միջազգային տարբեր հարթակներում: Հանդգված ենք, որ նրա միջազգային նոր հաջողությունները դեռ առջեւ են:

Մահացել է էթնո երգչուհի Անժելա Մանուկյանը

Նոյեմբերի 30-ին մեծանուկյան Դմիտրիի հիվանդանոցում կաթվածի հետեւանով մահացել է մուկվարնակ երգչուհի եւ ազգագրագետ **Անժելա Մանուկյանը**: Հայկական եւ ռուսական ծագում ունեցող Մանուկյանն իրեն համարում էր «երկու հայրենիքների մարդ»:

Հայրը՝ Վրեժ Մանուկյանը, Ռուսաստան է տղափոխվել Ալբանիայից: Անժելա Մանուկյանը ծնվել է 1965 թվականին: Մանուկուց հետաքրքրվել է ազգագրական հետազոտություններով, մասնակցել է բանահյուսական արձակների: 1997 թվականին նա սկսեց համագործակցել Ալեքսեյ Բորիսովի («Յենս», «Նոչնոյ ոլորտելս» խմբեր) եւ Ռոման Լեբեդեւի («Կոռոզիա մեսալա») հետ: Շուտով նրանց միացավ նկարիչ, բազմագործիավորող եւ նոր երաժշտական գործիքներ հորինող Յուրի Բալաչովը: Նրանց համատեղ «Վոլգա» խումբը դարձավ ռուսական անկախ (ինդի) երաժշտության առաջատարներից մեկը, որը թողարկեց 9 ալբոմ ու ելույթներ ունեցավ աշխարհի բազմաթիվ երկրներում:

2000-ականների սկզբին Անժելան Պավել Գոլովինի հետ հիմնադրեց «Bad Taste Records»-ը, որը զբաղվում էր ինդի ոճի ալբոմների թողարկմամբ եւ համերգների կազմակերպմամբ: Մանուկյանը համարվում էր ռուսաստանյան էթնո երաժշտության ամենավառ ներկայացուցիչներից մեկը: Իր ստեղծագործություններում նա օգտագործում էր վավերական սլավոնական ծիսակարգային երգեր, լացեր եւ հնայախոսք՝ ծանր էլեկտրոնային հնչողության (ինդի-դանսի) տարրերի, ձայնային եւ տեղական հնարների կիրառմամբ:

բարձր ձայնով է երգում, մյուսներում՝ ցածր, իսկ «Սաղմոս» երգում սավառնում է օղորային սողանողի տեսքով: Ալբոմի դարձեցին գրված է, որ դրանք հին Ռուսաստանի հեթանոսական երգեր են, բայց Անժելան այնպես է հնչեցնում, կարծես ինքն է գրել»:

Անժելա Մանուկյանը բազմաթանգ անձնավորություն էր. նա զբաղված էր լեռնադահուկային եւ մոտոցիկլային սպորտով, ինժեներ-նախագծող էր եւ արտադրական ձեռնարկության սեփականատեր, հետազոտում էր մարդու առողջության վրա ձայնի եւ երաժշտության ազդեցությունը: Հետաքրքրվում էր նաև հայկական ժողովրդական երաժշտությամբ:

ԱՇՈՏ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Լույս է տեսել

Սեդա Անանյանի «Անճոռաց անուններ» ժողովածուն, որն անվանվում է հայ ժողովրդի մի ցարք հայրենի դեմքերի, հայ իրականության հետ կապված այլազգի մտավորականների կյանքի ու ճակատագրի մասին հեղինակի՝ տարբեր տարիներին հայաստանյան եւ սփյուռքահայ մամուլում հրատարակված հոդվածների մի մասը: Հասորը հրատարակվել է **ԳԱԱ** արվեստի ինստիտուտի գիտախորհրդի որոշմամբ, որով **Արմին Ավագյանի** առաջաբանով, **ԳԱԱ «Գիտություն»** հրատարակչության տղարանում, 2021 թ., կոտ կազմ, 239 էջ:

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակչության Լ տարի
Հրատարակիչ
«ՎԱՅՆ ԹԵԼԵՅՍՆ»
սոցիալ-մշակութային
հիմնադրամ
Երեւան 0010, Եզնիկ Կողբացի 20/3
e-mail: azg@azg.am,
azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱԲԵՏԻՔԵԱՆ

Հաշվադատություն (գովազդ)
հեռ. **010 582960**

Համակարգչային ցարուածը՝
«Ազգ» թերթի

Թերթի միջերի ամբողջական թե մասնակի արտատպումները տղագիր մամուլի միջոցով, ռադիոհեռուստատեսությամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրության գրաւոր համաձայնութեան խստի արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի:
Նիւթերը չեն գրախօսում ու չեն վերադարձում:
Գ տարու յօդուածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը զատատանտատութիւն չի կրում:
«AZG» Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 010 582960
20/3 Yeznik Koghbatsi st.,
Yerevan, Armenia, 0010